

**AKCIJSKI NAČRT ZA REŠEVANJE PROBLEMOV POVEZANIH S
SIVO VRANO (*Corvus cornix*) V SLOVENIJI**

PREDLOG

NOVEMBER 2011

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	8
2	NAMEN AKCIJSKEGA NAČRTA	9
3	OPIS, RAZŠIRJENOST IN BIOLOGIJA SIVE VRANE	9
3.1	OPIS, RAZŠIRJENOST IN SORODNE VRSTE	9
3.2	ŽIVLJENJSKI PROSTOR IN NAČIN ŽIVLJENJA	11
3.3	PREHRANA	11
3.4	INTERAKCIJE Z DRUGIMI ŽIVALSKIMI VRSTAMI	12
3.4.1	Plenilci sive vrane in obramba pred plenilci	12
3.4.2	Medvrstna teritorialnost	12
4	OCENA ŠTEVILČNOSTI IN POPULACIJSKEGA TRENDNA SIVE VRANE V SLOVENIJI	12
4.1	OCENA ŠTEVILČNOSTI	12
4.1.1	Obstoječe ocene številčnosti sivih vran	12
4.1.2	Nova (preliminarna) ocena številčnosti sivih vran na osnovi podatkov za NOAGS in FBI	12
4.1.3	Primerjava številčnosti populacije sivih vran v Sloveniji s številčnostjo populacij sivih oz. črnih vran v nekaterih drugih evropskih državah	14
4.2	OCENA POPULACIJSKEGA TRENDNA SIVIH VRAN	14
4.2.1	Populacijski trend v Sloveniji	14
4.2.2	Populacijski trend v Evropi	15
4.2.3	Porast številčnosti urbanih populacij sivih vran	16
5	INTERAKCIJA MED SIVIMI VRANAMI IN ČLOVEKOM	17
5.1	PROBLEMI, KI JIH SIVA VRANA POVZROČA ČLOVEKU	17
5.2	KORISTI, KI JIH SIVA VRANA PRINAŠA ČLOVEKU	17
5.2.1	Upravljanje populacij nekaterih nevretenčarjev	17
5.2.2	Sanitarna vloga	18
6	UPRAVLJANJE S POPULACIJO SIVE VRANE V SLOVENIJI	18
6.1	ODVZEM SIVIH VRAN IZ POPULACIJE	18
6.2	ODLOČBE MKGP ZA IZREDNI POSEG V POPULACIJO SIVIH VRAN V OBDOBJU LOVOPUSTA	20
6.3	VPLIV Odstrela sivih vran na številčnost njihove populacije	21
6.3.1	Kmetijska krajina	21
6.3.2	Urbana območja	21
6.3.3	Vpliv sivih vran na druge vrste ptic	22
7	ZAKONODAJNI OKVIR UPRAVLJANJA S POPULACIJO SIVE VRANE	23
7.1	MEDNARODNA ZAKONODAJA, KI UREJA UPRAVLJANJE S SIVO VRANO	23
7.1.1	Mednarodni dogovori	23
7.1.2	Predpisi Evropske unije	23
7.1.3	Sodbe evropskega sodišča	24

7.2	SLOVENSKA ZAKONODAJA V POVEZAVI S SIVO VRANO	25
8	OPREDELITEV IN OVREDNOTENJE PROBLEMOV V POVEZAVI S SIVO VRANO V SLOVENIJI	29
8.1	ŠKODA NA ČLOVEKOVEM PREMOŽENJU	29
8.1.1	Viri podatkov	30
8.1.2	Analiza vlog za izdajo odločb za izredni poseg v populacijo sivih vran v obdobju lovopusta	31
8.1.3	Analiza zahtevkov za izplačilo odškodnin za škodo po sivi vrani	31
8.1.4	Finančne posledice, ki jih prinaša škoda na človekovem premoženju povzročena od sive vrane	33
8.2	ZASKRBLJENOST LJUDI ZARADI DOMNEVNEGA OGROŽANJA DRUGIH ŽIVALSKIH VRST	37
8.3	NAPADI NA LJUDI	39
8.4	POMANJKLJIVO ZNANJE IN NEGATIVEN ODNOS LJUDI DO SIVIH VRAN	40
9	PREGLED IN OVREDNOTENJE POTENCIALNIH UKREPOV ZA PREPREČEVANJE ALI OMILITEV IDENTIFICIRANIH PROBLEMOV POVEZANIH S SIVO VRANO	41
9.1	SPREMLJANJE OSNOVNIH POPULACIJSKO – DEMOGRAFSKIH PARAMETROV	42
9.2	UKREPI ZA ZMANJŠANJE ŠTEVILČNOSTI POPULACIJE	42
9.2.1	Zmanjšanje številčnosti populacije z odstrelom	42
9.2.2	Zmanjšanje populacije s pomočjo streljanja v gnezda in uničevanja gnezd sivih vran	43
9.2.3	Zmanjšanje populacije s pomočjo nastavljanja zastrupljenih jajc	43
9.2.4	Zmanjšanje populacije s pomočjo lova sivih vran s pastmi	44
9.2.5	Zmanjšanje populacije s pomočjo izvajanja lova na sivo vrano celo leto	45
9.2.6	Zmanjšanje populacije s pomočjo hormonske kontracepcije sivih vran	45
9.3	UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE ŠKOD NA ČLOVEŠKEM PREMOŽENJU	46
9.3.1	Splošni ukrepi	46
9.3.2	Ukrepi za zmanjšanje škod na posameznih škodnih objektih človekovega premoženja	57
9.4	NAPADI SIVIH VRAN NA LJUDI	60
9.4.1	Ukrepanja v primeru, da pride do napada na ljudi	60
9.4.2	Ozaveščanje in izobraževanje ljudi	60
9.5	NEGATIVEN ODNOS LJUDI DO SIVIH VRAN	61
9.5.1	Ozaveščanje in izobraževanje ljudi	61
9.5.2	Proučiti koristi sive vrane za kmetijstvo in za urbano okolje	62
9.6	MNENJE LJUDI, DA SIVE VRANE OGROŽAJO DRUGE VRSTE PTIC	62
9.6.1	Ozaveščanje in izobraževanje ljudi	62
10	PREDLAGANI UKREPI ZA ZMANJŠANJE IDENTIFICIRANIH PROBLEMOV POVEZANIH S SIVIMI VRANAMI	64
10.1	SPREMLJANJE OSNOVNIH POPULACIJSKO – DEMOGRAFSKIH PARAMETROV	64
10.2	UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE ŠKOD NA ČLOVEŠKEM PREMOŽENJU	64
10.2.1	Splošni ukrepi	64
10.2.2	UKREPI ZA ZMANJŠANJE ŠKOD NA POSAMEZNIH ŠKODNIH OBJEKTIH ČLOVEKOVEGA PREMOŽENJA	68
10.3	NAPADI VRAN NA LJUDI	69
10.3.1	Ukrepanja v primeru, da pride do napada na ljudi	69

10.3.2	Ozaveščanje in izobraževanje ljudi	69
10.4	NEGATIVEN ODNOS LJUDI DO SIVIH VRAN	70
10.4.1	Ozaveščanje in izobraževanje ljudi	70
10.4.2	Proučiti koristi sive vrane za kmetijstvo in za urbano okolje	71
10.5	MNENJE LJUDI, DA SIVE VRANE OGROŽAJO DRUGE VRSTE PTIC	72
11	ZAKLJUČEK	73
12	viri	74
13	priloge	78

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Primerjava številčnosti populacij sive (<i>Corvus cornix</i>) oziroma črne vrane (<i>C. corone</i>) v evropskih državah oziroma regijah (povzeto po: Bird Life International 2004 in Feldner et al. 2006). pop - število gnezdečih parov; pop gost - srednja ocenjena velikost populacije preračunana na kvadratni kilometer površine države _____	14
Preglednica 2: Gnezditvene gostote sivih (<i>Corvus cornix</i>) in črnih vran (<i>C. corone</i>) v izbranih evropskih mestih (Tome et al. 2009) _____	16
Preglednica 3: Razlogi, navedeni na vlogah za izdajo odločb za izredni poseg v populacijo sivih vran v času lovopusta _____	31
Preglednica 4: Primerjava ocenjene vrednosti in deležev povzročenih škod po vrstah divjadi na nelovnih površinah v obdobju 2007 - 2010 _____	34
Preglednica 5: Primerjava ocenjene vrednosti in deležev povzročenih škod po vrstah divjadi na lovni površinah v obdobju 2007 – 2010 _____	36
Preglednica 6: Povzetek zahtevkov za izplačilo nadomestil za škode po sivi vrani v obdobju 2006-2010 (nelovne površine) oziroma 2007-2010 (lovne površine). (Vir: nelovne površine – MKGP) _____	37

KAZALO SLIK

Slika 1: Siva vrana (<i>Corvus cornix</i>) Slika 2: Črna vrana (<i>Corvus corone</i>) Slika 3: Poljska vrana (<i>C. frugilegus</i>) (Slike: Igor Pičulin)	10
Slika 4: Globalna razširjenost sive (<i>Corvus cornix</i>) in črne vrane (<i>C. corone</i>) (Glutz von Blotzheim 1988)	10
Slika 5: Spreminjanje indeksa sive vrane (<i>Corvus cornix</i>) v obdobju 1980 - 2007 (povzeto po: Voříšek & Škorpilová 2009)	15
Slika 6: Letni odvzem sive vrane iz populacije v obdobju 2001 - 2010 (Vir podatkov: Baza odvzema Zavoda za gozdove Slovenije)	19
Slika 7: Intenziteta odvzema sive vrane na 100 ha lovne površine po loviščih in loviščih s posebnim namenom v Sloveniji za obdobje 2001 – 2010 (Vir podatkov: baza odvzema Zavoda za gozdove Slovenije)	20
Slika 8: Deleži prijavljenih škode glede na škodni objekt, ki so bile prijavljene na lovnih in nelovnih površinah za obdobje 2006-2010 (Vir: Prilogi 3 in 4)	32
Slika 9: Delež prijavljenih vrst škode glede na škodni objekt na lovnih in nelovnih površinah po letih za obdobje 2006 – 2010 (Vir: Prilogi 3 in 4)	33
Slika 10: Deleži izplačanega zneska za škodo glede na škodni objekt na lovnih in nelovnih površinah po letih za obdobje 2006 – 2010 (Vir: Prilogi 3 in 4)	35
Slika 11: Deleži izplačanega zneska za škodo od sivih vran glede na škodni objekt na lovnih in nelovnih površinah po letih za obdobje 2006 – 2010 (Vir: Prilogi 3 in 4)	35
Slika 12: Odvisnost Shannonovega indeksa biodiverzitete od števila sivih vran <i>Corvus cornix</i> v popisu ptic kmetijske krajine v celi Sloveniji (Kmecl & Jančar 2010)	39

Uporabljene oznake v besedilu imajo naslednji pomen:

BF	Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
DOPPS	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
EK	Evropska komisija
FBI	Popis ptic kmetijske krajine
GIS	Gozdarski inštitut Slovenije
IRSKGH	Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano, Lovska in ribiška inšpekcija
KGZS	Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije
LPN	Lovišče s posebnim namenom
LUO	Lovsko upravljavsko območje
LZS	Lovska zveza Slovenije
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NGP	Nacionalni gozdni program (Uradni list RS, št. 111/07)
NIB	Nacionalni inštitut za biologijo
NOAGS	Novi ornitološki atlas Slovenije
Ptičja direktiva	Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 147/2009 z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L št. 20 z dne 26. 1. 2010, str. 7)
RS	Republika Slovenija
SOS	Skupnost občin Slovenije
Uredba	Uredba o določitvi divjadi in lovnih dob (Uradni list RS, št. 101/2004)
ZDLov	Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06-Odl.US in 17/08)
ZG	Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 13/98 – odločba US, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02-ZGO-1, 115/06 in 110/07)
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZON	Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04-UPB2, 61/06-ZDru-1, 63/07 Odl.US: Up-395/06-24, U-I-64/07-13, 117/07 Odl.US: U-I-76/07-9, 32/08 Odl.US: U-I-386/06-32, 8/10-ZSKZ-B)
ZOro	Zakona o orožju (Uradni list RS, št. 23/05-UPB1 in 85/09)
ZVGLD	Zakon o varstvu, gojitvi in lovu ter o upravljanju lovišč (Uradni list SRS št. 25/1976 in 29/1986, Uradni list RS, št. 29/1995, 89/1999 in 16/04)
ZVO	Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 17/2006 , 20/2006 , 28/2006 Skl.US: U-I-51/06-5, 39/2006 -UPB1, 49/2006 -ZMetD, 66/2006 Odl.US: U-I-51/06-10, 112/2006 Odl.US: U-I-40/06-10, 33/2007 -ZPNačrt, 57/2008 -ZFO-1A, 70/2008 , 108/2009)

1 UVOD

V primerjavi z večino evropskih držav Slovenijo odlikuje velika biotska raznovrstnost živalskega sveta. Ohranjanje in izboljševanje biotske raznovrstnosti je naloga sedanjih in prihodnjih generacij. Še posebej je pomembno ohraniti vse avtohtone živalske vrste in njihovo življenjsko okolje, ki skupaj predstavljajo nedeljivo celoto. Nekatere od avtohtonih in tudi neavtohtonih živalskih vrst spadajo v skupino prostoživečih živalskih vrst sesalcev in ptic, ki se lahko lovijo – so divjad. Divjad in z njo povezana dejavnost – lovstvo – sta pod drobnogledom širše zainteresirane javnosti in sta predmet nasprotujočih si interesov. Obravnavati ju moramo strokovno, še posebej na področju načrtovanja upravljanja in trajnostnega gospodarjenja z divjadjo.

Na vsako populacijo posamezne vrste vplivajo tako genetske kot socialne značilnosti in številni populacijski parametri, od gostote populacije, spolne in starostne strukture do prirastka in stopnje umrljivosti, ki populaciji določata stopnjo rasti oziroma upadanja. Smotrno in učinkovito upravljanje mora zato upoštevati tako odnose v obravnavani populaciji kot tudi odnose med populacijami ter njihovo medsebojno soodvisnost in povezanost z okoljem.

Življenjski prostor določene vrste v krajini pa ni določen s potencialno možnostjo populacijske razširjenosti te vrste v krajini, temveč z razpoložljivim prostorom v krajini, glede na prostorsko strukturiranost naravnih in antropogenih elementov. Skrb za naravno ravnovesje se torej izvaja in presoja v krajini za posamezno vrsto v okviru možnega in omejenega življenjskega prostora.

Siva vrana spada v skupino divjadi in je kot taka lastnina države. Z njo upravlja oziroma trajnostno gospodari RS. Trajnostno gospodarjenje je RS pod določenimi pogoji prenesla na usposobljene pravne osebe kot lovsko pravico. S strokovnim načrtovanjem ZGS poskuša država usmerjati razvoj posameznih vrst divjadi.

MKGP, ki je resorno pristojno za upravljanje z divjadjo, je v zadnjih letih zaznal povečano število prijavljenih in poročanih konfliktnih situacij med sivo vrano (*Corvus cornix*) in človekom, ki se nanašajo zlasti na škodo na človekovem premoženju, fizične napade sivih vran na ljudi in izraženo skrb ljudi zaradi domnevnega ogrožanja drugih vrst ptic. MKGP je zato pristopil k intenzivnemu iskanju rešitev. Kot odgovorno inštitucijo za pripravo Akcijskega načrta je MKGP imenoval ZGS, ta pa je zaradi široke problematike k sodelovanju povabil tudi druge kompetentne organizacije (po abecednem vrstnem redu): BF, DOPPS, KGZS, LZS, MKGP, NIB ter SOS. Delovna skupina se je prvič sestala konec avgusta 2009.

2 NAMEN AKCIJSKEGA NAČRTA

Namen Akcijskega načrta je (1) prikazati opis, razširjenost in biologijo sive vrane, (2) podati oceno številčnosti in populacijskega trenda sive vrane v Sloveniji, (3) predstaviti zakonodajo, ki se dotika sive vrane, (4) prikazati načine upravljanja s populacijo sive vrane, (5) opredeliti probleme povezane s sivimi vranami in jih ovrednotiti ter (6) predlagati ustrezne ukrepe za njihovo preprečitev oziroma omilitev. Obenem se Akcijski načrt ne osredotoča zgolj na probleme, povezane s sivo vrano, pač pa poskuša celostno predstaviti sivo vrano in njeno vlogo v okolju in tudi koristi, ki jih prinaša človeku. Šele na podlagi objektivne opredelitve vseh vidikov so na koncu Akcijskega načrta predlagane konkretne aktivnosti oziroma rešitve za reševanje problemov povezanih s sivo vrano v Sloveniji.

3 OPIS, RAZŠIRJENOST IN BIOLOGIJA SIVE VRANE

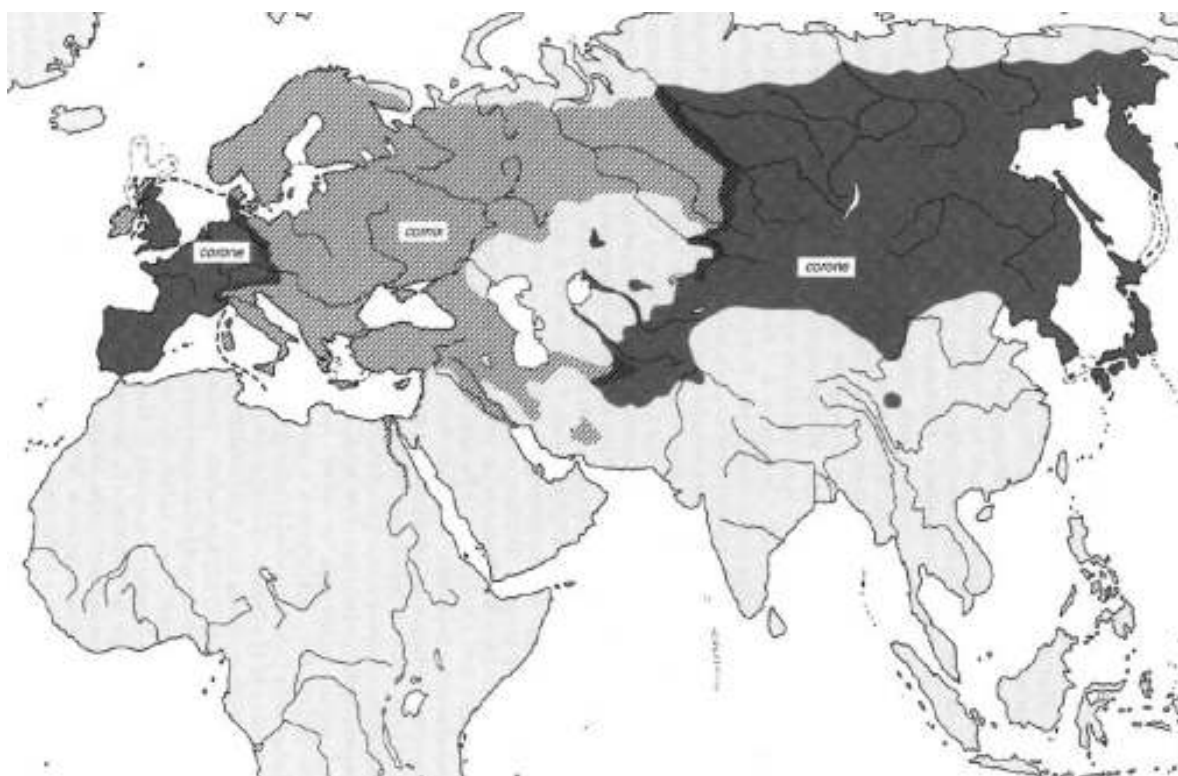
3.1 OPIS, RAZŠIRJENOST IN SORODNE VRSTE

Siva vrana (*Corvus cornix*) iz družine vranov (*Corvidae*) spada v red pevcev (*Passeriformes*). V dolžino meri 45-47 cm, razpon peruti ima med 93-104 cm (Cramp et al. 1994). Tako kot vsi predstavniki vranov ima močan kljun. Telo je sive barve, le glava in peruti so črne barve (Slika 1). Po velikosti in silhueti jo v neugodnih svetlobnih razmerah lahko zamenjamo z ozko sorodno črno vrano (*Corvus corone*), ki je po vsem telesu črne barve (Slika 2). Siva in črna vrana sta dolgo veljali za podvrsti, danes pa ju ločujemo na nivoju vrste. Vrsti imata zelo podobne življenjske navade. Živita geografsko ločeno, in sicer je siva vrana razširjena v osrednji in vzhodni Evropi ter zahodni Aziji, črna vrana pa v zahodni Evropi in na Daljnem vzhodu (Slika 4). Na stiku obeh populacij se vrsti križata. Križanci so plodni, perje pa ima različne deleže sivine. Od vrst iz družine vranov (*Corvidae*), ki živijo v Sloveniji, jima je po zunanosti zelo podobna poljska vrana (*Corvus frugilegus*) (Slika 3), ki pa ima precej drugačne življenjske navade kot siva in črna vrana. Iz rodu vran (*Corvus*) v Sloveniji živita še manjša kavka (*Corvus monedula*) in večji krokar (*Corvus corax*).

V Srednji Evropi, tudi v Sloveniji, je siva vrana danes splošno razširjena. V Sloveniji naseljuje zlasti kulturno krajino, ni je v sredogorju in visokogorju (Geister 1995). Novi natančnejši podatki o razširjenosti in gnezditvenih gostotah sive vrane v Sloveniji bodo predvidoma na voljo do konca leta 2011, ko bodo znani preliminarni rezultati NOAGS, ki ga pripravlja DOPPS. Iz podatkov FBI, ki ga je za MOP izvajal DOPPS, je razvidno, da so sive vrane v kulturni krajini submediteranske Slovenije redkejše kot v kulturni krajini v drugih predelih Slovenije (DOPPS, ustni vir).

Slika 1: Siva vrana (*Corvus cornix*) **Slika 2:** Črna vrana (*Corvus corone*) **Slika 3:** Poljska vrana (*C. frugilegus*) (Slike: Igor Pičulin)

Slika 4: Globalna razširjenost sive (*Corvus cornix*) in črne vrane (*C. corone*) (Glutz von Blotzheim 1988)

3.2 ŽIVLJENJSKI PROSTOR IN NAČIN ŽIVLJENJA

Siva vrana živi predvsem v odprti kulturni krajini, s travniki, pašniki, njivami, posameznimi gozdčki in osamljenimi drevesi. Uspešno je poselila tudi urbano okolje, ki je zanjo ugodno zaradi lahko dostopnih antropogenih virov hrane, večje varnosti pred plenilci in ugodnejše mikroklima (zlasti pozimi).

Siva vrana si gnezdo običajno naredi na visokih osamljenih drevesih, od koder ima valeča samica dober pregled nad potencialnimi plenilci. Gnezdi od marca do maja in ima običajno samo eno leglo na leto. Samica v gnezdo znese 3 do 6 jajc, ki jih vali 18 do 19 dni, samec pa ji med tem prinaša hrano. Mladiči v oskrbi obeh staršev ostanejo v gnezdu dobrih 30 dni, hranita jih oba starša. Vrane spolno dozori v drugem ali tretjem življenjskem letu (Snow & Perrins 1998).

Mlade vrane, ki še nimajo svojih teritorijev, se združujejo v jate, ki se klatijo naokrog. Izven gnezditvenega obdobja, zlasti pri prenočevanju, se jim pridružijo tudi odrasli teritorialni osebk.

3.3 PREHRANA

Sive vrane so vsejedi in oportunisti. Deleži posamezne vrste hrane močno variirajo glede na letni čas in dostopnost v lokalnem okolju (Cramp et al. 1994). V poletnem času so najpomembnejši talni nevretenčarji, s katerimi pretežno hranijo tudi mladiče. V jesenskem času pomen pridobijo zlasti plodovi in semena. Ptičji mladiči in jajca, drugi manjši vretenčarji, mrhovina in gospodinjski odpadki se na jedilniku vranov znajdejo priložnostno in predstavljajo bolj kot ne dodatek k ostali prehrani.

Sive vrane s pridom izkoriščajo različne človekove dejavnosti v prostoru, ki jim omogočajo lažji dostop do nekaterih prehranskih virov. Glavne človekove dejavnosti, ki pripomorejo k večji prehranski ponudbi sive vrane so:

- odlagališča smeti na prostem,
- košnja žitnih polj in travnikov, saj po košnji pobirajo semena in ostanke pokošenih živali,
- oranje zemlje, pri katerem vrane hodijo po sveže preorani njivi in iščejo nevretenčarje,
- paša živali, saj se prehranjujejo z žuželkami, ki živijo v živalskih iztrebkih,
- urejanje njiv, na katerih se prehranjujejo z različnimi razvojnimi stadiji žuželk in pridelkov.

Pri pridobivanju prehranskih virov so zelo iznajdljive. Takšen primer je pogost način prehranjevanja s semeni in školjkami s trdo lupino, ki jih z višine mečejo na trda tla, da se lupina zdrobi in sprosti hranljivo notranjost (Snow & Perrins 1998). Sive vrane si informacije o bogatih nahajališčih hrane tudi izmenjujejo in na takšna mesta množično priletijo (Sonerud et al. 2001).

3.4 INTERAKCIJE Z DRUGIMI ŽIVALSKIMI VRSTAMI

3.4.1 Plenilci sive vrane in obramba pred plenilci

Plenilci sive vrane so kanja (*Buteo buteo*), kragulj (*Accipiter gentilis*), velika uharica (*Bubo bubo*), sraka (*Pica pica*), kuna belica (*Martes martes*), kuna zlatica (*M. foina*) in veverica (*Sciurus vulgaris*) (Cramp et al. 1996). Manjši plenilci plenijo zlasti gnezda sivih vran, odrasle osebkke pa predvsem nekatere vrste ujed (npr. kragulj). Običajno so pri obrambi dominantni samci, razen pri obrambi gnezda, ko je dominantnejša samica. Potencialne plenilce blizu gnezda odganjajo z glasnimi napadalnimi klici, ter jih napadajo, bolj intenzivno pri večjih mladičih. Valeče samice na gnezdih se tesno privijejo k dnu in so tako za okolico neopazne. Kadar se gnezdu približa človek, ga samica lahko neopazno zapusti in opazuje dogajanje z razdalje. Pri obrambi gnezd se osebkke iz soseske združujejo v skupine in s klici poskušajo preusmeriti pozornost plenilcev nase (Tome et al. 2009).

3.4.2 Medvrstna teritorialnost

Sive vrane ne branijo teritorija le pred osebkke iste vrste, pač pa tudi pred osebkke nekaterih drugih vrst, zlasti vranov. Siva vrana je dominantna nad večino drugih vrst vranov (izjema je krokar). Predvsem intenzivne so interakcije s srako, s katero tekmujejo za prostor, jo napadajo ali celo ubijejo. Kjer gnezdijo blizu skupaj, prihaja do medsebojne kraje gnezditvenega materiala in plenjenja gnezd.

4 OCENA ŠTEVILČNOSTI IN POPULACIJSKEGA TRENDNA SIVE VRANE V SLOVENIJI

4.1 OCENA ŠTEVILČNOSTI

4.1.1 Obstoječe ocene številčnosti sivih vran

Prvo oceno številčnosti gnezdečih sivih vran za celotno Slovenijo je podal Geister (1995), ki navaja od 8.000 do 12.000 parov. Ocena je narejena na osnovi kvalitativnih podatkov o razširjenosti vrste v Sloveniji, zato gre za zelo približno ekspertno oceno reda velikosti. Številke ni mogoče primerjati z ocenami temelječimi na kvantitativnih raziskavah. Do začetka priprave tega akcijskega načrta velikost populacije sive vrane v Sloveniji s kvantitativnimi raziskavami še ni bila ocenjena. Ocena na podlagi analize podatkov potekajočih popisov za NOAGS in FBI, ki jo podajamo v tem dokumentu, je prva kvantitativna ocena populacije sive vrane pri nas.

4.1.2 Nova (preliminarna) ocena številčnosti sivih vran na osnovi podatkov za NOAGS in FBI

V času priprave Akcijskega načrta v Sloveniji potekata dve obsežni raziskavi, ki bosta omogočili zelo dobro oceno velikosti gnezdečih populacij večine vrst ptic v Sloveniji, tudi sivih vran. Oba

projekta izvaja DOPPS. Prvi je NOAGS, v okviru katerega so popisi potekali v letih 2002-2010. Popisi za NOAGS so se izvajali po vsej Sloveniji v vseh tipih krajine. Na vsaki popisni lokaciji je bil popis številčnosti gnezdečih ptic izveden dvakrat, in sicer v isti gnezdilni sezoni. Drugi projekt je FBI, ki je zastavljen kot dolgoročni monitoring, kar pomeni, da se popisi ponavljajo vsako leto na istih lokacijah. Popis se izvaja v kulturni krajini na izbranih lokacijah od leta 2007 dalje (Figelj et al. 2009). Za namen tega Akcijskega načrta so bili preliminarno analizirani podatki obeh raziskav, rezultati pa so predstavljeni v nadaljevanju poglavja.

V okviru NOAGS so popisi potekali po metodi linijskega transekt z enim pasom. To pomeni, da so prešteli vse gnezdeče pare, ki so jih registrirali vzdolž prehojene popisne poti. Analiza podatkov je bila v času priprave tega Akcijskega načrta mogoča za približno polovico zbranih podatkov, kolikor jih je bilo doslej vnesenih v elektronske baze. Vneseni podatki so verjetno dokaj enakomerno razporejeni po različnih habitatnih tipih, zato ocenjujemo, da predstavljajo reprezentativen vzorec. Pri izračunu gnezditvenih gostot so bili upoštevani podatki zbrani na 1.868 km popisnih transektov, na katerih je bilo zabeleženih 1.706 parov sivih vran. S pomočjo podatkov o zaznavnosti sive vrane, ki so bili pridobljeni iz popisa FBI, so izračunane povprečne gnezditvene gostote za vso državo. Ta znaša $1,89 \pm 1,1$ parov/km². Ocena za velikost populacije sive vrane v Sloveniji, preračunana iz povprečne gnezditvene gostote, znaša 38.300 ± 22.300 (16.000-60.600) gnezdečih parov.

Popis FBI je bil izveden po metodi linijskih transektov z dvema popisnima pasovoma (notranji pas: 0-50 m od linije popisa; zunanji pas: več kot 50 m od linije popisa), kar omogoča izračun gnezditvenih gostot. Popisanih je bilo 848 km transektov. Registriranih je bilo 1.990 parov sivih vran, od teh jih je bilo v notranjem pasu zabeleženih 390 parov, v zunanjem pa 1.600 parov. Skupno je gostota znašala $4,85 \pm 2,07$ (SD) parov/km². Poudariti je treba, da so bili vsi popisi izvedeni v kmetijski krajini, ki je za sivo vrano optimalni habitat. Zato teh gnezditvenih gostot ni mogoče ekstrapolirati na celotno ozemlje države. Podobno oceno za velikost populacije sivih vran v Sloveniji, kakor pri izračunih iz podatkov NOAGS, dobimo, če gnezditvene gostote, dobljene iz FBI, preračunamo na površino države, zmanjšano za površino, ki jo zavzemajo gozdovi in skalovje nad zgornjo gozdno mejo. V teh habitatih sivih vran večinoma ni. Glede na podatke Eurostat¹ je takšnih površin v Sloveniji 7.843 km², dobljena ocena številčnosti sivih vran pa znaša 38.000 ± 16.200 (21.800-54.200) gnezdečih parov. Glede na to, da je popisna metoda NOAGS nekoliko manj natančna od metode FBI, predlagamo, da se kot oceno nacionalne populacije sive vrane privzame slednjo.

¹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/environment/introduction>; upoštevali smo kategoriji LA_2 in LA_5_2_1

4.1.3 Primerjava številčnosti populacije sivih vran v Sloveniji s številčnostjo populacij sivih oz. črnih vran v nekaterih drugih evropskih državah

V Preglednici 1 so podane primerjave velikosti populacij vran (združeni so podatki za sivo in črno vrano) v nekaj Evropskih državah. Podani so podatki za vse tri države, za katero so bile ocene narejene na osnovi poglobljenih študij: Švico, Veliko Britanijo in Madžarsko (Bird Life International 2004). Dodani so še podatki za avstrijsko Koroško (Feldner et al. 2006), ki je zaradi sosedstva še posebej zanimiva.

Rezultati kažejo, da se gnezditvene gostote vran v Sloveniji ne razlikujejo bistveno od gnezditvenih gostot v navedenih državah. Povprečne gnezditvene gostote na Madžarskem so za dobro polovico manjše kot pri nas, kar gre na račun obsežnih ravninskih območij brez drevja, kjer vrane ne morejo gnezdit. Zanimiva je primerjava s Švico, kjer so gostote za ca 50% višje, kot pri nas. Tudi tam je približno polovica države zaradi visokogorja neprimerna za vrane. Posebej ilustrativno je, da je na Avstrijskem Koroškem, ki je, kar se tiče habitata vrane, precej podobno Sloveniji, gnezditvena gostota skorajda enaka, kot v Sloveniji.

Preglednica 1: Primerjava številčnosti populacij sive (*Corvus cornix*) oziroma črne vrane (*C. corone*) v evropskih državah oziroma regijah (povzeto po: Bird Life International 2004 in Feldner et al. 2006). **pop** - število gnezdečih parov; **pop gost** - srednja ocenjena velikost populacije preračunana na kvadratni kilometer površine države

država (regija)	pop min	pop max	pop sred	površina [km ²]	pop gost [par/km ²]
Slovenija	21.800	54.200	38.000	20.273	1,87
Švica	80.000	150.000	115.000	41.284	2,79
Velika Britanija	1.202.000	1.202.000	1.202.000	219.000	5,49
Madžarska	51.000	84.000	67.500	93.030	0,73
Avstrijska Koroška	14.000	20.000	17.000	9.533	1,78

4.2 OCENA POPULACIJSKEGA TRENTA SIVIH VRAN

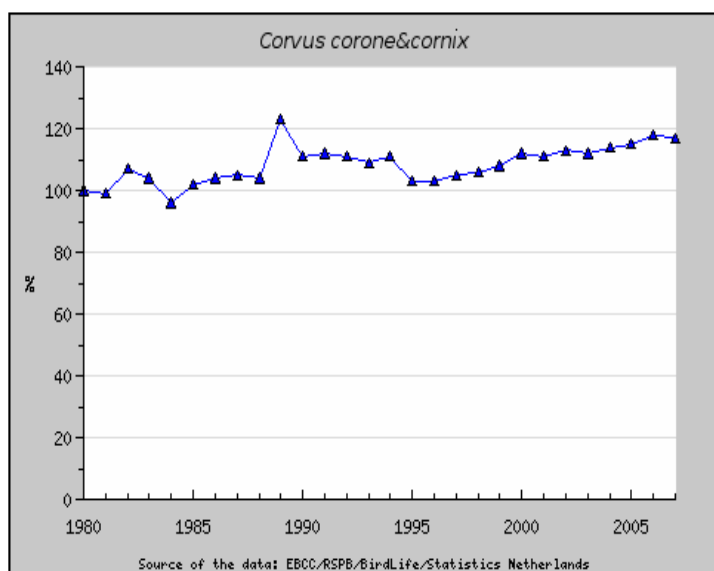
4.2.1 Populacijski trend v Sloveniji

Dolgoročni podatki, ki bi omogočali izračun populacijskega trenda sivih vran v Sloveniji, ne obstajajo. FBI je prvi nacionalni monitoring, ki bo omogočal izračun trendov populacij nekaterih vrst ptic v Sloveniji. Za izračun populacijskih trendov je številčnost populacij potrebno spremljati vsaj 10

let, v Sloveniji pa so bile v okviru monitoringa FBI doslej štiri ponovitve popisov, in sicer v letih 2007 do 2010. Tudi lokalnih kvantitativnih podatkov, ki bi omogočale primerjavo gnezditvenih gostot, skorajda ni. Eno redkih uporabnih informacij ponuja Atlas ptic Ljubljanskega Barja (Tome et al. 2005). Delo predstavlja podatke zbrane med leti 1989-1996. Ugotovljena gnezditvena gostota je bila med 1,7 in 1,8 parov/km², barjanska populacija pa je bila ocenjena na 241 do 255 parov. Kakšna je sedanja gnezditvena gostota na Ljubljanskem barju, ni znano, tako da neposredna primerjava ni mogoča. Lahko le ugotovimo, da je bila gnezditvena gostota sivih vran v času Atlasa na Ljubljanskem barju občutno nižja, kot je povprečna vseslovenska gnezditvena gostota v popisu kmetijske krajine 2007-2009, in sicer za 64%. Avtorji Atlasa so zapisali naslednji komentar: »Zdi se, da njena številčnost v zadnjem času narašča, posebej po močnem upadu populacije, ki se je zgodil zadnjič konec osemdesetih let zaradi sistematičnega nastavljanja zastrupljenih jajc.«

4.2.2 Populacijski trend v Evropi

Na trend številčnosti populacije sivih vran v Sloveniji se lahko sklepa tudi na podlagi trendov v Evropi, še posebej v srednjeevropskih državah. Na Slovaškem so v obdobju 2005-2009 zabeležili upad številčnosti populacije za 7,31% (Slabeyova et al. 2009), v Češki republiki v obdobju 1982-2005 upad številčnosti populacije za 2,49% (Reif et al. 2006), na Poljskem v obdobju 2000-2006 upad številčnosti populacije za 7,6% (Chylarecki & Jawinska 2007) in v Avstriji v obdobju 1998-2008 porast številčnosti populacije za 2,6% (Teufelbauer 2009). V srednjeevropskih državah beležimo torej rahle naraščajoče ali padajoče trende., Nikjer pa spremembe trenda niso izrazite. Vseevropski trend kaže zmeren porast, v obdobju 28 let med leti 1980 in 2007 je število sivih vran naraslo za 17%, v obdobju 1990-2007 pa za 5% (Voříšek & Škorpilová 2009).

Slika 5: Spreminjanje indeksa sive vrane (*Corvus cornix*) v Evropi v obdobju 1980 - 2007 (povzeto po: Voříšek & Škorpilová 2009)

4.2.3 Porast številčnosti urbanih populacij sivih vran

Potrebno je opozoriti še na en pojav, in sicer na naseljevanje sivih vran v mesta. Konkretnih podatkov, ki bi to potrdili, sicer ne poznamo, ornitologi pa se strinjajo, in takšna je tudi percepcija meščanov, da se je populacija sivih vran v mestih v zadnji 20 letih občutno povečala. Vzrok za povečanje populacije sivih vran v mestih v zadnjih desetletjih je verjetno vse manjše preganjanje sivih vran, ne pa (domnevno) povečana ponudba antropogenih virov hrane. Zgodovinski pregled pojavljanja sivih vran v mestih pokaže, da so bile sive vrane v mestih prisotne že v antiki. Pogoste so bile vse do 18. stoletja, ko so jih ljudje začeli množično preganjati in so iz mest popolnoma izginile. Ker se je v drugi polovici 20. stoletja z množičnim preganjanjem sivih vran skoraj povsem prenehalo, so sive vrane v zadnjih nekaj desetletjih mesta postopoma spet naselile (Tome in sod. 2009) Siva vrana se je v urbano okolje pričela naseljevati šele v 50 letih prejšnjega stoletja in kasneje. V mestnih parkih na Finskem so zaznali naraščajoč trend številčnosti sivih vran po letu 1960 (Vursalo et al. 2002), na Poljskem v Varšavi pa šele po letu 1980 (Mazmansky et al. 2008). V RS natančnih podatkov o naselitvi sivih vran v urbanem okolju nimamo. Za JV Slovenijo je ocenjeno, da so se sive vrane v mestih pričele pojavljati po letu 1980 (Vogrin 2003). Danes so sive vrane prisotne praktično v vseh večjih mestih.

Preglednica 2: Gnezditvene gostote sivih (*Cornus cornix*) in črnih vran (*C. corone*) v izbranih evropskih mestih (Tome et al. 2009)

Država	Mesto	površina [ha]	vrsta vrane	gostota vran [parov / 10 ha]	vir
Slovenija	Ljubljana*	467	<i>cornix</i>	0,32 – 0,43	Mihelič (2005)
Italija	Napoli	11730	<i>cornix</i>	0,001	Spadea (1995)
Italija	Rim	36000	<i>cornix</i>	0,09	Cignini & Zapparoli (1996)
Italija	Spezia	5222	<i>cornix</i>	0,03	Dinetti (1996)
Italija	Pavia	6286	<i>cornix</i>	0,16 – 0,48	Bernini et al. (1998)
Italija	Bergamo	3900	<i>cornix</i>	0,08 – 0,13	Cairo & Facchetti (2004)
Nemčija	Z Berlin	48000	<i>cornix</i>	0,10 – 0,15	Witt (1984)
Belgija	Bruselj	16178	<i>corone</i>	0,40 – 0,93	Rabosee et al. (1995)
Poljska	Varšava	49400	<i>cornix</i>	0,20 – 0,30	Luniak et al. (2001)
Poljska	Gliwice	13057	<i>cornix</i>	0,04 – 0,08	Betleja et al. (2006)
Poljska	Leszna	3190	<i>cornix</i>	0,17 – 0,19	Kuzniak (1996)

* v Ljubljani je bilo popisano le območje mestnega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, ne pa tudi urbano območje mesta

5 INTERAKCIJA MED SIVIMI VRANAMI IN ČLOVEKOM

5.1 PROBLEMI, KI JIH SIVA VRANA POVZROČA ČLOVEKU

Siva vrana povzroča človeku probleme (škoda) predvsem na njegovem premoženju, v posameznih primerih pa je prišlo tudi do fizičnega napada na človeka.

Škoda na človekovem premoženju nastaja na različnih škodnih objektih. Na posevkih koruze in različnih drugih poljščinah ter vrtninah prihaja do škode predvsem zaradi prehranjevanja. Na nekaterih drugih škodnih objektih, kot je stavbno pohištvo in premičnih stvareh (avtomobili), pa razlog še ni pojasnjen.

Do napadov na ljudi prihaja predvsem v urbanem okolju, in sicer v času gnezdenja. Iz znanih ustnih virov je namreč razvidno, da do napadov prihaja, ker so se ljudje preveč približali samim gnezdrom.

5.2 KORISTI, KI JIH SIVA VRANA PRINAŠA ČLOVEKU

V javnosti se v povezavi s sivimi vranami poudarja predvsem škoda, ki naj bi jo sive vrane povzročale človekujavnosti se v povezavi s sivimi vranami poudarja predvsem škoda, ki jih naj bi jo vrane povzročale človeku, medtem ko se vidiki koristnosti sivih vran praviloma ne omenjajo. Pozitiven vpliv prisotnosti sivih vran v okolju in koristi, ki jih te prinašajo človeku so večinoma prezrte, čeprav verjetno niso majhne. Pri objektivnem tehtanju koristi in škode po sivih vranah bi se prav lahko zgodilo, da bi se tehnica nagnila v prid koristi. V zvezi s tem je zanimivo, da Fran Erjavec (1888) sivo vrano obravnava kot koristno ptico.

Pri pripravi tega akcijskega načrta nismo naleteli na raziskave, ki bi obravnavale koristnost sivih vran. Na podlagi ustnih virov pridelovalcev kmetijskih pridelkov so v nadaljevanju navedene tri koristi s področja kmetijstva. Ob tem je potrebno poudariti, da bo v prihodnosti potrebno izvesti študije, ki bodo natančneje proučile dejanske korist in morebitne škode (uničevanje posevkov ob hranjenju s talnimi nevretenčarji) sive vrane.

5.2.1 Uravnavanje populacij nekaterih nevretenčarjev

Sive vrane se v toplem delu leta prehranjujejo zlasti s talnimi nevretenčarji, v času gnezdenja pa z njimi hranijo tudi svoje mladiče. Izmed nevretenčarjev, ki jih nabirajo na travnatih in obdelovanih površinah, zlasti nekatere žuželke povzročajo škodo na pridelku, sive vrane pa so kot plenilci naravni uravnalci njihovih populacij, s čimer pripomorejo k zmanjševanju škode na njihov račun.

5.2.2 Sanitarna vloga

V času pred komunalno ureditvijo so imele sive vrane v mestih izjemno pomembno sanitarno vlogo, saj so pospravile velike količine organskih odpadkov in poginulih živali, s čimer so preprečevale razširjanje bolezni. Kljub temu, da so v sodobnih mestih to vlogo prevzele sanitarne službe, sive vrane še vedno odstranijo veliko poginulih živali, zlasti žrtev prometa.

V kmetijski krajini ob strojni košnji trave prihaja do pokosa različnih vrst glodalcev, včasih pa tudi nekaterih večjih živali, npr. srnjadi. Ostanke teh živali zmanjšujejo kvaliteto pripravljene krme, kar je še posebej pomembno pri silažnih balah. Sive vrane pogosto v jatah priletijo na sveže pokošene travnike in se prehranjujejo z ostanki pokošenih živali ter na ta način pomagajo kmetom izboljšati kvaliteto pripravljene krme.

Podobno na pašnikih odstranjujejo poginule živali in ostanke skota (posteljica), s čimer zmanjšujejo možnost razširjanja bolezni med drobnico. To je še zlasti pomembno na ekstenzivnih pašnikih z veliko površino, kjer so črede bolj prepuščene naravnim dejavnikom.

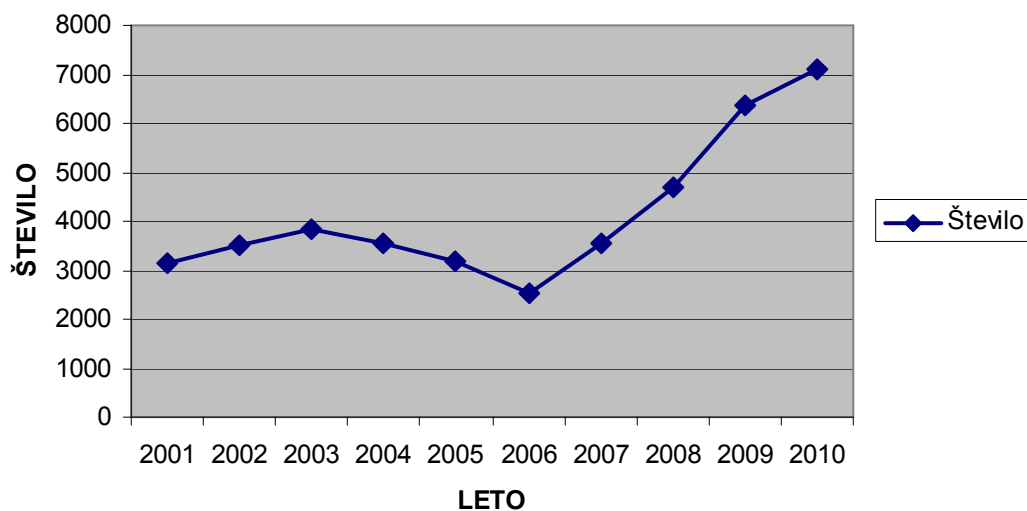
6 UPRAVLJANJE S POPULACIJO SIVE VRANE V SLOVENIJI

6.1 ODVZEM SIVIH VRAN IZ POPULACIJE

Odvzem iz populacije je pojem, ki se uporablja v lovstvu in predstavlja vso evidentirano smrtnost v populacijah lovnih vrst živali - divjadi. Združuje odstrel in vse vrste izgub, ki so najdene (smrtnost zaradi prometa, bolezni, plenjenja, ...). Skladno z veljavno zakonodajo s področja lovstva ZGS vsako leto pripravi letne načrte za 15 LUO², ki združujejo med 20 in 40 lovišč ter LPN. Načrti opredeljujejo dovoljeno poseganje v populacije divjadi in izvajanje del v njihovem življenjskem okolju. Pripravijo se na podlagi usmeritev iz dolgoročnih načrtov LUO in analize različnih podatkov za preteklo pet letno obdobje. Sprejme jih minister, pristojen za divjad in lovstvo (MKGP) in veljajo za koledarsko leto. Na podlagi potrjenih načrtov organ LUO z načrtom določene višine odvzema za posamezno vrsto divjadi razdeli med lovišča in LPN, ki morajo v koledarskem letu poskrbeti za realizacijo skladno z dopustnimi odstopanji od realizacije navzgor ali navzdol. Realizacijo odvzema divjadi po vseh loviščih in LPN za koledarsko leto se pregleda na letnih pregledih, kjer sodelujeta poleg upravljavcev lovišč in LPN tudi ZGS in IRSKGH. Na pregledih odvzema se za vse parkljaste vrste divjadi pregledajo materialni dokazi (rogovja in čeljusti), za ostale vrste pa redni vpis v bazo podatkov o odvzemu. Vsaka odvzeta žival mora biti namreč tekoče vodena v evidenčni program za lovišča in LPN. Skrbnik baze za lovišča je LZS in za LPN ZGS. Bazi se po letnem pregledu odvzema po loviščih in LPN združita, njen skrbnik je ZGS. Javno dostopne kumulativne odvzema za

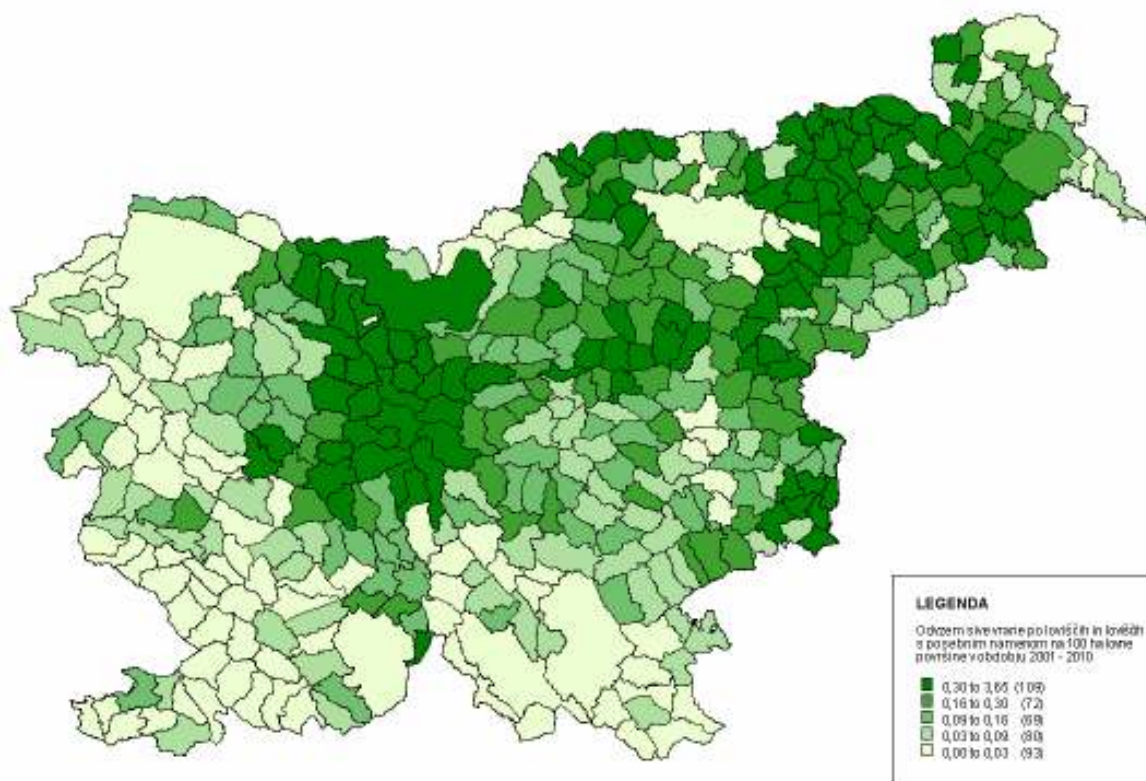
² 15 LUO zajema celotno površino Republike Slovenije.

posamezne vrste divjadi po loviščih in LPN so dostopni na spletni strani GIS in po LUO v letnih načrtih, ki so objavljeni na spletnih straneh ZGS in MKGP.

Slika 6: Letni odvzem sive vrane iz populacije v obdobju 2001 - 2010 (Vir podatkov: Baza odvzema ZGS)

Letne višine odvzema v prikazanem obdobju 2001 – 2010 so glede na navedene ocene številčnosti populacije sive vrane v poglavju 3 zelo majhne in zato najverjetneje nimajo dejanskega vpliva na številčnost gnezdeče populacije sive vrane v Sloveniji. Trend odvzema je v obdobju 2001 – 2003 naraščajoč, sledi padajoč trend do leta 2006, nato pa zopet strmo naraščajoč do leta 2010.

Slika 7: Intenziteta odvzema sive vrane na 100 ha lovne površine po loviščih in LPN v Sloveniji za obdobje 2001 – 2010 (Vir podatkov: baza odvzema ZGS)

V splošnem je največja intenziteta odvzema sivih vran v nižinskih predelih osrednje in vzhodne Slovenije, kjer prevladuje kmetijska krajina in so sive vrane najštevilčnejše. Manjši odzem pa je v goratem svetu, v submediteranski Sloveniji in gozdnati južni Sloveniji, kjer so sive vrane manj številčne. Slika je predvsem odraz izvajanja lova v predelih kjer prihaja do večjih škod na posevkih.

6.2 ODLOČBE MKGP ZA IZREDNI POSEG V POPULACIJO SIVIH VRAN V OBDOBJU LOVOPUSTA

Obdobje lovopusta, v katerem sivih vran ni dovoljeno loviti skladno z Uredbo, je od 28. februarja do 10. avgusta. V tem obdobju lahko MKGP sicer izda odločbo za izredni poseg v populacijo sivih vran, vendar morajo biti s strani vlagatelja navedeni utemeljeni razlogi za to.

V obdobju 2007 - 2010 je bilo skupaj zaproseno za 55 odločb (Priloga 2) za izredni poseg v populacijo sive vrane v obdobju lovopusta, od katerih jih je MKGP odobril 14. Razlog za izdajo odločb je bil poskus preprečevanja škode na poljščinah (zlasti posevkih), vrtninah, v sadovnjakih, na silažnih balah in stanovanjskih objektih, napadov sivih vran na ljudi ter varstvo letalskega prometa..

V letu 2009 je bila s strani MKGP izdana splošna odločba, ki je dopuščala možnost izrednega posega v populacijo sivih vran v času lovopusta vsem upravljavcem lovišč v Sloveniji, vendar je bila odločba v nadaljnjem postopku zadržana. Na MKGP so sicer v času postopka in po njem prihajale prošnje za izdajo individualnih odločb, vendar so bile vse zavrnjene.

6.3 VPLIV Odstrela sivih vran na številčnost njihove populacije

6.3.1 Kmetijska krajina

V preteklosti je bila siva vrana v kmetijski krajini stalno prisotna vrsta. Natančnejših podatkov o njeni številčnosti in intenziteti lova oziroma preganjanja v Sloveniji ni, poznane pa so različne vrste preganjanja. Po drugi svetovni vojni je bilo sivo vrano namreč dovoljeno streljati in zastrupljati preko celega leta. Na podlagi ustnih virov članov lovišč, LPN in priporočil Slovenskega lovskega priročnika iz leta 1979 vemo, da se je v praksi uporabljalo predvsem zastrupljanje jajc. Ta ukrep se je pogosteje uporabljal v nižinskih loviščih, kjer prevladuje mala divjad. Na podlagi ZVGLD je bilo zastrupljanje divjadi prepovedano oziroma je bilo dovoljeno le pod izjemnimi pogoji s posebnim dovoljenjem. Vsakršno zastrupljanje je dokončno skladno s Ptičjo direktivo prepovedala Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. l. RS, št. 46/2004 in dopolnitve).

V svetu obstajajo primeri, ko so z lovom nekatere vrste ptic iztrebili (Denac et al. 2010), zato je načrtovanje odvzema potrebno za vse vrste ptic, ki so v ZDLov opredeljene kot divjad. Glede na ocenjeno stanje populacije sive vrane prikazanega v poglavju 5 lahko ugotovimo, da lov sive vrane v Sloveniji zaenkrat ni ogrozil. Nasprotno, s prepovedjo zastrupljanja se je populacija verjetno povečala oziroma ostala stabilna.

Kot konkretni primer lahko v Sloveniji navedemo rezultate Atlasa ptic Ljubljanskega Barja (Tome et al. 2005), ki predstavlja podatke zbrane med leti 1989 - 1996. Gnezditvena gostota je bila v tem obdobju na Ljubljanskem barju za 64% nižja, kot je bila povprečna gnezditvena gostota v Sloveniji na podlagi FBI med leti 2007 - 2009. Na tem območju je odvzem sive vrane nad Slovenskim povprečjem in v okvirih, ki jih dosegajo ostala primerljiva lovišča na ravninskih območjih. Za to območje lahko torej zaradi porasta v populaciji sivih vran v okvirno desetih letih zaključimo, da lov ni imel negativnega vpliva na rast številčnosti populacije.

6.3.2 Urbana območja

V 18. in 19. stoletju so ljudje v urbanih okoljih sive vrane intenzivno preganjali in pobijali, zaradi česar je bila ta vrsta v teh okoljih v glavnem odsotna. Na podlagi prepovedi zastrupljanja in izločitve urbanih območij kot nelovne površine se je stanje bistveno spremenilo. Pričela se je kolonizacija urbanih območij, ki je sicer v Sloveniji relativno nov pojav (Tome et al. 2009, Vogrin

2003), natančnejših podatkov o njenem poteku zaenkrat še nimamo. Sklepamo pa lahko, da so se sive vrane v preteklosti zaradi preganjanja in lova iz slovenskih mest v glavnem umaknile, ob odsotnosti teh ukrepov, pa so mesta ponovno kolonizirale.

6.3.3 Vpliv sivih vran na druge vrste ptic

V zadnjem času je zaznati povečano zaskrbljenost prebivalcev večjih mest (predvsem Ljubljane), saj naj bi sive vrane, po opažanjih ljudi, s svojo prisotnostjo (plenjenje gnezd in preganjanjem odraslih osebkov) vplivale na številčnost drugih ptic. Raziskav oziroma podatkov o vplivu sivih vran na druge vrste ptic v Sloveniji ni. Iz Cipra poročajo o vplivu lova na sive vrane v času gnezdenja. S streljanjem v gnezda vranov prihaja do odstrela zavarovanih vrst, ki ga v primeru, da je gnezdo od sive vrane tisto leto prazno, uporabljajo za svoje gnezdo (Hadjisterkotis, 2003). Gre za odstrel v času gnezdenja zato, glede na veljavno zakonodajo v Sloveniji, ni dovoljen. Pri lovu bi sicer lahko prišlo do zamenjave z drugimi vrstami iz družine vranov, ki so zavarovane, vendar o morebitnih tovrstnih dogodkih ni podatkov.

7 ZAKONODAJNI OKVIR UPRAVLJANJA S POPULACIJO SIVE VRANE

7.1 MEDNARODNA ZAKONODAJA, KI UREJA UPRAVLJANJE S SIVO VRANO

7.1.1 Mednarodni dogovori

Konvencija o biološki raznovrstnosti, Rio de Janeiro, 1992 (Zakon o ratifikaciji konvencije o biološki raznovrstnosti, Uradni list RS, št. 7/96)

Konvencija je globalni predpis, ki celovito obravnava ohranjanje biotske raznovrstnosti na svetovni ravni in trajnostno rabo naravnih virov. Države obvezuje, da vključujejo načela varstva narave v vse sektorje, ki kakorkoli vplivajo na naravo. Biotsko raznovrstnost obravnava na treh ravneh: genski, vrstni in ekosistemski. Za doseganje varstvenih ciljev določa razne ukrepe, med drugimi ustanavljanje zavarovanih območij, obnavljanje poškodovanih ali uničenih habitatov vrst, upoštevanje vidikov ohranjanja biotske raznovrstnosti pri sprejemanju državnih odločitev, preverjanje škodljivih vplivov posegov na biotsko raznovrstnost, vzpostavljanje spodbujevalnih ukrepov z namenom ohranjanja biotske raznovrstnosti, omogočanje raziskovalne dejavnosti, ozaveščanje javnosti o pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti in drugo. Posamezne vrste v konvenciji niso obravnavane.

7.1.2 Predpisi Evropske unije

Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic

Države članice morajo ohraniti populacije prosto živečih ptičev na ravni, ki ustreza ekološkim, znanstvenim in kulturnim zahtevam, upoštevajoč ekonomske in rekreacijske potrebe. Varstvo ima prednost pred ekonomskim izkoriščanjem oziroma rekreacijo.

Države morajo tudi zavarovati, vzdrževati ali ponovno vzpostaviti zadostno pestrost in velikost življenjskih prostorov za vse prosto živeče ptiče. To še posebej velja za selitvene vrste. Države morajo za vrste iz Priloge I (Annex I - 182 taksonov) opredeliti najpomembnejša tovrstna območja kot Posebna območja varstva (SPA- Special Protected Area) in obvestiti EK o varstvenih ukrepih.

Izkoriščanje, prodaja in transport vseh vrst ptičev, razen iz Priloge III, je prepovedano.

Nekatere vrste ptic se zaradi svojega visokega populacijskega nivoja, geografske razporeditve in stopnje razmnoževanja lahko lovijo v vsej EU, kar predstavlja sprejemljivo izkoriščanje kadar se vzpostavijo in spoštujejo nekatere omejitve. Tak lov mora biti združljiv z vzdrževanjem populacij teh vrst na zadovoljivi ravni. Države članice zagotovijo, da je lov, skupaj s sokolarstvom, če to

obstaja, kot se izvaja skladno z veljavnimi nacionalnimi ukrepi, usklajen z načeli smotrne rabe in ekološko uravnoveženega nadzora nad zadevnimi vrstami ptic. Države članice zagotovijo zlasti, da se vrste, za katere se uporablja zakonodaja o lovu, ne lovijo v času vzreje mladičev ali med različnimi fazami razmnoževanja. Države članice lahko odstopajo od določb iz tega odstavka kadar ni na voljo druge zadovoljive rešitve, zaradi:

- interesov zdravja in varstva ljudi,
- interesov varnosti v zračnem prometu,
- preprečitve resne škode na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi,
- varstva rastlinstva in živalstva.

V primeru odstopanja mora država članica EK vsako leto predložiti poročilo, v katerem mora navesti:

- vrste, ki so predmet odstopanj,
- sredstva, naprave ali načine, dovoljene za ujetje ali ubitje,
- pogoje tveganja ter krajevne in časovne okoliščine, v katerih se ta odstopanja lahko odobrijo,
- organ, pooblaščen za izjavo, da so zahtevani pogoji dani, in za odločitev o tem, katera sredstva, naprave ali načini se lahko uporabijo, v okviru kakšnih omejitev in kdo jih lahko uporabi,
- nadzorne ukrepe, ki se bodo izvedli.

Lovne vrste so naštet v Prilogi II in III. Direktive urejajo tudi različne omejitve lova (npr. lovopust, načini lova itd.). Prepovedani načini lova in ubijanja ptičev so naštet v Prilogi IV:

Zanke, limanice, kavliji, slepe ali pohabljenе žive ptice, uporabljene kot vaba, magnetofoni, električne naprave za ubijanje ali omamljanje.

- Umetni viri svetlobe, ogledala, naprave za osvetljevanje ciljev, merilne naprave za nočno streljanje, ki vsebujejo elektronski povečevalec slike ali pretvornik slike.
- Eksplozivi.
- Mreže, pasti, zastrupljena vaba, vaba za omamljanje.
- Polavtomatsko ali avtomatsko orožje z nabojnikom, v katerem sta lahko več kot dva naboja.
- Zrakoplovi, motorna vozila.
- Čolni, ki vozijo s hitrostjo, večjo od pet kilometrov na uro. Države članice lahko iz varnostnih razlogov na odprtem morju dovolijo uporabo motornih čolnov, katerih največja hitrost je 18 kilometrov na uro. Države članice obvestijo Komisijo o vseh danih dovoljenjih.

MOP pripravlja periodična poročila o izvajanju direktive za RS.

7.1.3 Sodbe evropskega sodišča

V Prilogi 1 so navedeni primeri sodb Evropskega sodišča, ki se nanašajo na kršitve določil Direktive o pticah in v katerih so države članice izgubile tožbo. Prikazani so le primeri, ki se

nanašajo na različne kršitve, vendar niso direktno povezane s sivo vrano. Gre za ponazoritev možnega izbora in načinov reševanja problema sive vrane v RS ter možnih posledic.

7.2 SLOVENSKA ZAKONODAJA V POVEZAVI S SIVO VRANO

Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov)

Upravljanje z divjadjo (1. člen) zagotavlja ekološke, socialne in gospodarske funkcije divjadi ter njenega življenjskega prostora, med drugim tudi ohranjanje in varstvo divjadi kot naravnega bogastva, ohranjanje in povečevanje biološke in krajinske pestrosti ter stabilnosti življenjskih združb, preprečevanje in povračilo škod od in na divjadi ter trajnostno gospodarjenje z divjadjo.

Osnovna načela ZDLov poleg naštetega v prvem odstavku so:

- divjad je državna lastnina (po definiciji ZVO),
- lovska pravica pripada RS, ki jo tudi podeljuje,
- veliko površinsko načrtovanje in trajnostno gospodarjenje z divjadjo - minimalna lovna površina lovišč je 2000 ha,
- podelitev koncesij za vsa lovišča - koncesije podeljuje RS,
- RS lahko ohranja oz. ustanovi LPN, zlasti s ciljem ohranjanja in vzdrževanja naravnih habitatov divjadi, zlasti ogroženih vrst., da je vsa divjad, ne glede na vrsto, velikost itn., enako pomembna v prostoru in da vsaka divjad zasluži določeno zaščito.

Za divjad se štejejo (2. člen) določene vrste prosto živečih sesalcev in ptic, ki se lovijo, namen upravljanja z divjadjo in v njenem življenjskem prostoru pa je tudi, da s posegi v populacije in ukrepanjem v okolju vzdržujemo divjad posameznih vrst v ravnovesju med seboj in v okolju danimi življenjskimi možnostmi za njeno preživljanje.

ZDLov v 10. členu določa nelovne površine, kjer je lov prepovedan (43. člen), oziroma je dovoljen le kot izredni poseg v populacije divjadi.

Izredni poseg (42. člen) v populacije divjadi ob določitvi pogojev in načinov poseganje dovoli minister tudi v naslednjih primerih:

- da se prepreči resno škodo zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;
- zaradi zdravja ljudi in javne varnosti ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javnih koristi, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje.

Ob tem mora v primeru prostoživečih ptic, naravno prisotnih na ozemlju RS, dovoljenje za izredni poseg upoštevati zahteve Ptičje direktive..

Upravljavci morajo zaradi ugotavljanja stanja in razvojnih trendov populacij vrst divjadi v rokih, določenih z letnimi načrti LUO, posredovati komisiji LUO trofejne liste in materialne dokaze o opravljenem odstrelu in izgubah (46. člen).

Škoda na premoženju (52. člen) je škoda, ki jo divjad povzroči s poškodovanjem, uničenjem ali zmanjšanjem vrednosti premičnih in nepremičnih stvari fizičnih in pravnih oseb (škoda na kmetijskih in gozdnih zemljiščih, domačih živalih, gospodarskih in drugih objektih ipd).

Za škodo, ki jo povzroči divjad v lovišču ali v LPN na kmetijskih in gozdnih kulturah, odgovarja upravljavec (54. člen) ne glede na krivdo (objektivna odgovornost). Za škodo, ki je nastala na nelovnih površinah iz 10. člena ZDLov od divjadi ali zaradi lova, je odgovoren upravljavec, če je nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa RS.

Uredba o določitvi divjadi in lovni dob (Uredba).

3. člen Uredbe določa vrste prostoživečih živali in ptic, ki so divjad, med njimi našteje tudi sivo vrano (*Corvus corone cornix* L.) iz družine vranov (Corvidae). V 4. členu zanjo predpiše lovno dobo, ki je od 10. avgusta do 28. februarja.

Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Uradni list RS, št. 91/10).

Pravilnik (1. člen) določa podrobnejšo vsebino in način izdelave, ukrepanja v okolju divjadi, roke in postopke sprejemanja, način predstavitve ter način spremljanja izvajanja načrtov za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo. V načrtih LUO je za vsako vrsto in njeno življenjsko okolje izvedena analiza preteklega upravljanja, ugotovljeno stanje, določeni cilji ter ukrepi.

Pravilnik o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju (Uradni list RS, št. 120/05)

Za namen omenjenega pravilnika je siva vrana opredeljena kot mala divjad. V pravilniku je še navedeno, da se evidenčni knjigi o odstrelu in izgubah velike in male divjadi morata voditi ločeno ter da za malo divjad komisiji za pregled in oceno odstrela in izgub divjadi ni potrebno predložiti materialnih dokazov.

Pravilnik o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (Uradni list RS, št. 73/05)

V pravilniku je v 1. alineji tretjega odstavka 4. člena med drugim določeno, da je dovoljeno uporabljati lovsko orožje z naboji s šibrami, a le pri lovu na šojo, srako in sivo vrano. Prav tako je še določeno, da se višina odškodnine za jajca pernate divjadi (poljske jerebice, fazana, race mlakarice, šoje, srake in sive vrane) zaračunava po polovični vrednosti ustrezne divjadi, naštete v ceniku.

Navodilo MKGP o ocenjevanju škod od divjadi na nelovnih površinah.

Navodilo vsebuje tekstni del, ki predpisuje način ocenjevanja škod in izpolnjevanje rubrik v priloženih obrazcih – »zapisniku« in »sporazumu z oškodovancem«. Lestvico/cenik za določitev višine odškodnin sistem povzema od MOP, ki letno izdaja le-to za ocenjevanje škod od zavarovanih živalskih vrst. Škode od divjadi (tudi od sive vrane) na nelovnih površinah ocenjujejo pooblaščenci ZGS, ki jih je s sklepom imenoval direktor ZGS, Potrebno dokumentacijo o škodnem dogodku ZGS pošlje na MKGP, ki postopek zaključi s pomočjo Ministrstva za finance z izplačilom odškodnine.

Zakon o gozdovih (ZG)

ZG ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovi trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij. Podlaga za gospodarjenje z gozdovi so NGP in načrti za gospodarjenje z gozdovi; načrti za gospodarjenje z gozdovi so gozdnogospodarski načrti in lovskoupravljaljski načrti območij, gozdnogospodarski načrti gospodarskih enot in gozdnogojitveni načrti (6. čl.).

Z NGP (7. člen) se določijo nacionalna politika trajnostnega, sonaravnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi, usmeritve za ohranitev in razvoj gozdov ter pogoji za njihovo izkoriščanje oziroma večnamensko rabo. Vključuje tudi usmeritve za trajnostno upravljanje prosto živečih živali ter za ohranitev in izboljšanje njihovih življenjskih razmer.

Z načrti za gospodarjenje z gozdovi se določijo pogoji za usklajeno rabo gozdov in poseganje v gozdove ter gozdni prostor, potreben obseg gojenja in varstva gozdov, najvišja možna stopnja njihovega izkoriščanja ter pogoji za gospodarjenje z živalskim svetom (8. čl.).

Nacionalni gozdni program (NGP)

NGP je temeljni strateški dokument, namenjen določitvi nacionalne politike trajnostnega razvoja gospodarjenja z gozdovi. Glavna načela NGP so usmerjena v ohranitev gozda ter zagotavljanje večnamenske vloge, ki vključuje okoljski, socialni in gospodarski vidik. Na podlagi sedanjega stanja ter postavljenih ciljev vsebuje dolgoročno vizijo gospodarjenja, ki poleg razvojnih usmeritev ožjega gozdarskega sektorja opredeljuje povezave tudi s področja varstva okolja in ohranjanja narave, gospodarskih sektorjev, povezanih s predelavo lesa ter z vsemi drugimi, ki so interesno povezani z gozdom in gozdnim prostorom.

NGP pomeni tudi izvajanje Okoljskega akcijskega programa na nacionalni ravni, ki opredeljuje štiri prednostne naloge: podnebne spremembe, naravo in biotsko raznovrstnost, okolje in zdravje ter kakovost življenja, naravne vire in odpadke.

Temeljna pravna podlaga za izdelavo NGP sta ZG ter ZDLov, ki določa, da je Program upravljanja z divjadjo sestavni del Programa razvoja gozdov (NGP), da se z njim določa strategija za usmerjanje razvoja populacij divjadi in ukrepanje v njihovem življenjskem okolju ter da je trajna podlaga za načrtovanje v LUO.

Zakon o ohranjanju narave (ZON)

ZON v okviru ohranjanja biotske raznovrstnosti določa splošno varstvo vseh prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst, in sicer prepoveduje živalske vrste iztrebiti, zniževati število živali posameznih populacij, ogrožati njihove habitate ali slabšati njihove življenjske razmere do take mere, da je vrsta ogrožena. Dovoljeno je loviti živali lovnih vrst v skladu s predpisi, ki urejajo lov, ter opravljati kmetijsko in gozdarsko dejavnost v skladu s predpisi, ki urejajo kmetijstvo in gozdarstvo, ter odvezati iz narave rastline ali živali za namene, dovoljene z zakonom. Razlog za dejanje predhodnega stavka je opravičljivo, če ima dejanje koristno posledico in je družbeno sprejemljivo (14. čl.).

8 OPREDELITEV IN OVREDNOTENJE PROBLEMOV V POVEZAVI S SIVO VRANO V SLOVENIJI

Probleme, ki se v povezavi s sivo vrano pojavljajo v RS, so razvrščeni v štiri glavne kategorije:

1. škoda na človekovem premoženju,
2. zaskrbljenost ljudi zaradi domnevnega ogrožanja drugih živalskih vrst,
3. napadi sivih vran na ljudi,
4. pomanjkljivo znanje in negativen odnos ljudi do sivih vran,

Kategorija škode na človekovem premoženju (A) je identificirana na podlagi zabeleženih škodnih primerov na lovni in nelovni površini ter prošenj oziroma izdaj odločb s strani MKGP. Kategorije zaskrbljenost ljudi zaradi domnevnega ogrožanja drugih živalskih vrst (B), napadi sivih vran na ljudi (C) in pomanjkljivo znanje in negativen odnos ljudi do sivih vran (D) so identificirani na podlagi ustnih virov ter objav medijev in ne na podlagi analize določenih podatkov. Ker so prav tako pomemben del problematike v povezavi s sivimi vranami, so tudi vključeni v Akcijski načrt. V nadaljevanju so detajlno obrazloženi in ovrednoteni problemi iz vseh štirih kategorij.

8.1 ŠKODA NA ČLOVEKOVEM PREMOŽENJU

ZDLov določa, da je škoda na premoženju škoda, ki jo divjad povzroči s poškodovanjem, uničenjem ali zmanjšanjem vrednosti premičnih in nepremičnih stvari fizičnih in pravnih oseb (škoda na kmetijskih in gozdnih zemljiščih, domačih živalih, gospodarskih in drugih objektih, ipd.). Isti zakon tudi opredeljuje lovne površine, kjer se lahko izvaja lov, in nelovne površine, kjer se zaradi danih pogojev ne sme izvajati lova. Za škodo, ki jo povzroči siva vrana in druge vrste divjadi na lovnih površinah, odgovarjajo upravljavci lovišč in LPN ne glede na krivdo (objektivna odgovornost). Za škodo, ki jo povzroči siva vrana in druge vrste divjadi na nelovnih površinah, pa je odgovoren upravljavec lovišča oziroma LPN, če je nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa RS. Do odškodnine so upravičene vse fizične ali pravne osebe v RS.

V primeru povzročene škode na nelovnih površinah mora oškodovanec v roku treh dni od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo krajevno pristojni območni enoti ZGS. Pooblaščen oseb območne enote ZGS opravi ogled kraja škodnega dogodka v čim krajšem času in ob tem svoje ugotovitve zapiše v *Zapisnik o nastanku škode, ki jo je povzročila divjad*. Če se oškodovanec in pooblaščen oseb ne sporazumeta o višini odškodnine, na kraju ogleda ali v osmih dneh, pošlje oškodovanec pisno prijavo škode MKGP. Oškodovanec, ki se ne strinja z odločitvijo MKGP, lahko s tožbo zahteva, da o odškodnini odloči pristojno sodišče. Tožbo mora vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom 58 člena ZDLov.

V primeru povzročene škode na lovnih površinah mora oškodovanec v roku treh dni od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo pooblaščenцу upravljavca, katerega osebne podatke in naslov do 31. 12. tekočega leta upravljavec javno objavi na krajevno običajen način. Pooblaščenec lovišča ali LPN opravi ogled kraja škodnega dogodka v čim krajšem in ob tem svoje ugotovitve zapiše v poseben obrazec. Če se oškodovanec in pooblaščenec upravljavca, na kraju ogleda ali v osmih dneh, ne sporazumeta o višini odškodnine, pošlje oškodovanec pisno prijavo škode komisiji, ki jo za LUO imenuje minister za dobo petih let. Komisijo za določanje višine škode na kmetijskih in gozdnih kulturah sestavljajo predsednik ali njegov namestnik ter dva člana ali njuna namestnika. En član komisije in njegov namestnik sta usposobljena za kmetijsko stroko, drugi član komisije in njegov namestnik pa za gozdarsko in lovsko stroko. Komisija zaseda v tričlanski sestavi in odloča z večino glasov. V delu komisije sodeluje tudi lovski inšpektor oziroma inšpektorica brez pravice glasovanja. Na podlagi ocene komisije, ki mora opraviti ogled najpozneje v petnajstih dneh od prijave, poizkusita oškodovanec in upravljavec skleniti sporazum o plačilu odškodnine. Oškodovanec ali upravljavec, ki se ne strinja z odločitvijo komisije, lahko s tožbo zahteva, da o odškodnini odloči pristojno sodišče. Tožbo morata vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom 56. člena ZDLov.

8.1.1 Viri podatkov

V RS razpolagamo z dvema viroma dokumentiranih podatkov, s pomočjo katerih lahko opredelimo in ovrednotimo problematiko škod na človekovem premoženju povzročeno s strani sivih vran. To so vloge za izdajo odločb za izredni poseg v populacijo sivih vran v času lovopusta, naslovljene na MKGP, ter zahtevki za izplačilo odškodnin za škodo od sive vrane, naslovljeni na MKGP (škoda na nelovnih površinah) ter upravljavce lovišč in LPN (škoda na lovnih površinah).

Analizirali smo vloge (Priloga 2) za izdajo odločb in zahtevke za izplačilo nadomestil za obdobje 2007 - 2010, v katerem je MKGP enotno obravnaval vse prispеле vloge skladno z ZDLov.

Podatke o škodah na nelovnih površinah (Priloga 3) smo analizirali za obdobje 2006 – 2010, v okviru katerega se enotno vodi baza podatkov na MKGP, in sicer na podlagi opravljenih zapisnikov škodnih ogledov pooblaščenih delavcev ZGS.

Podatke o škodah na lovnih površinah (Priloga 4) smo analizirali za obdobje 2006 – 2010, saj so leta 2006 k enotnemu vodenju evidence pristopila vsa lovišča v okviru evidenčnega programa Lisjak, katerega skrbnik je LZS.

8.1.2 Analiza vlog za izdajo odločb za izredni poseg v populacijo sivih vran v obdobju lovopusta

Na skupno 31 vlogah za izdajo odločb za izredni poseg v populacijo sivih vran v času lovopusta je bilo v letih 2007 - 2010 navedenih 9 različnih razlogov, s katerimi so prosilci utemeljevali prošnjo za izredni odstrel (Preglednica 3). Najpogosteje navajan razlog so bile škode na poljščinah, sledile so škode na vrtninah in silažnih balah. Manj kot desetino razlogov so predstavljali škoda v sadovnjakih, škoda na stavbah, škoda na gospodarskih objektih, vpliv sivih vran na druge vrste živali, napadi na ljudi in varstvo letalskega prometa. V enem primeru vlagatelj niso navedli specifičnega razloga, zgolj preprečevanje škode.

Preglednica 3: Razlogi, navedeni na vlogah za izdajo odločb za izredni poseg v populacijo sivih vran v času lovopusta

	odobrene vloge (2007-2008)	neodobrene vloge (2008-2010)	skupaj	delež
škoda na poljščinah	10	15	25	45.5
škoda na vrtninah	6	5	11	20.0
škoda na silažnih balah	1	4	5	9.1
škoda v sadovnjaku	1	2	3	5.5
škoda na stanovanjskih stavbah	3	0	3	5.5
škoda na gospodarskih objektih	2	1	3	5.5
vpliv na druge vrste živali	1	1	2	3.6
napadi na ljudi	1	0	1	1.8
varstvo letalskega prometa	1	0	1	1.8
preprečevanje škode - splošno	0	1	1	1.8
skupaj	26	29	55	100.0

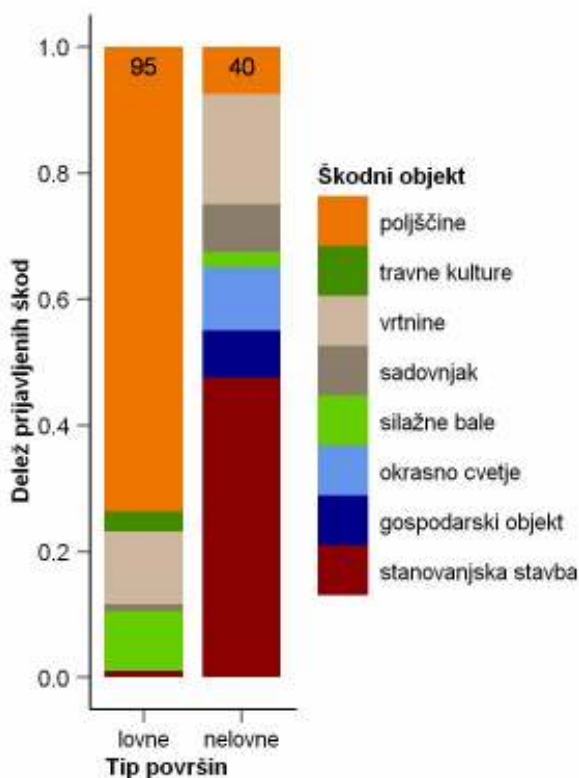
8.1.3 Analiza zahtevkov za izplačilo odškodnin za škodo po sivi vrani

Škodo na človekovem premoženju lahko glede na dokumentirane vrste škode v zahtevkih za izplačilo odškodnin za škodo po sivi vrani razvrstimo v sedem kategorij:

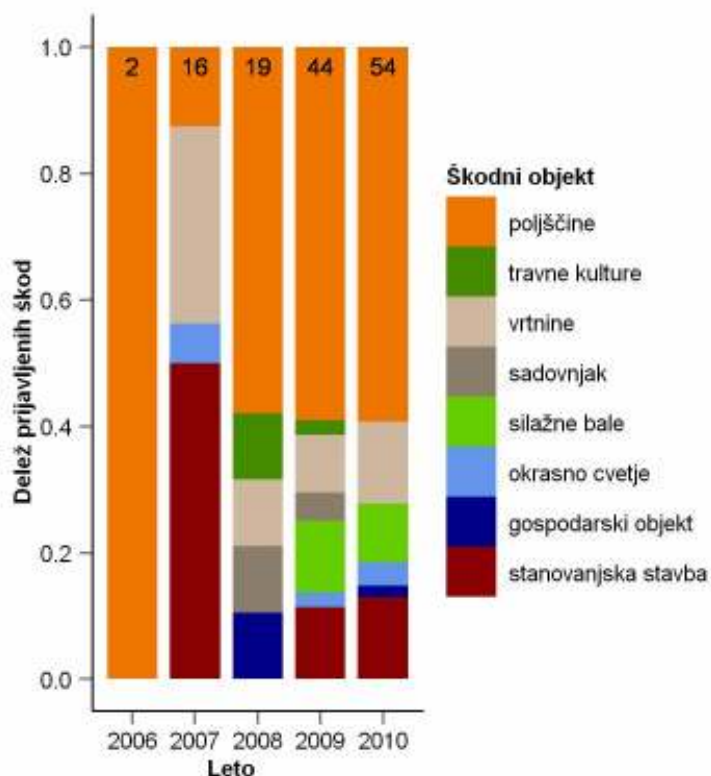
- škoda na poljščinah
- škoda na vrtninah
- škoda v sadovnjakih
- škoda na silažnih balah
- škoda na stanovanjskih objektih
- škoda na gospodarskih objektih
- škoda na okrasnih rastlinah

Na nelovnih površinah je bila v letih 2006-2010 na 30 zahtevkih za izplačilo odškodnin prijavljena škoda na 40 škodnih objektih. V kar polovici primerov je šlo za škodo na stanovanjskih stavbah (Slika 8). Ob podrobnejšem pregledu zahtevkov se je izkazalo, da gre večinoma za poškodbe lesenih oken, in sicer na letvah in silikonskih tesnilih (Priloga 3). Znaki, po katerih je bila prepoznana siva vrana kot povzročitelj škode na stanovanjskih objektih, so bili: opažene sive vrane v neposredni bližini nastanka škode, iztrebki, perje, sledovi kljuvanja in sledovi nog. Druga najpogostejša prijavljena škoda na nelovnih površinah, s približno petinskim deležem, je bila škoda na vrtninah (zlasti na zelju in solati) (Slika 8). Po pogostosti prijav so sledile škoda na okrasnem cvetju, škoda v sadovnjakih, škoda na gospodarskih objektih, škoda na poljščinah in škoda na silažnih balah (Slika 8).

V bazi podatkov je bilo na lovni površini v obdobju 2006-2010 loviščem in LPN prijavljenih 95 škodnih primerov (Priloga 4). Od tega je v 26 primerih šlo za zavrnitev povračila, ali pa je bila škoda povrnjena v materialu oziroma v delu kot odpravo škode s strani upravljavcev lovišč. V 69 primerih so bile izplačane odškodnine. V večini primerov je škoda nastala na poljščinah, in sicer na koruzi, zlasti v spomladanskem času (. Ostali škodni dogodki na lovni površini so bili vezani predvsem na vrtnine in silažne bale, v majhnem deležu pa na sadovnjake in travne kulture (Slika 8).

Slika 8: Deleži prijavljenih škod glede na škodni objekt, ki so bile prijavljene na lovni in nelovni površini za obdobje 2006-2010 (Vir: Priloga 3 in 4)

Slika 9: Delež prijavljenih vrst škod glede na škodni objekt na lovni in nelovni površini po letih za obdobje 2006 – 2010 (Vir: Prilogi 3 in 4)

8.1.4 Finančne posledice, ki jih prinaša škoda na človekovem premoženju povzročena od sive vrane

Finančne posledice za odgovorne na nelovnih površinah

V letu 2006 ni bilo prijavljenih škod od sive vrane. V naslednjem letu je bilo prijavljenih osem primerov škod v višini 7.846,00 EUR. Od tega je bilo s strani MKGP pozitivno rešenih sedem vlog v višini 7.089,00 EUR. V enem primeru, v lovišču Pugled, je bila škoda zavržena zaradi neizpolnjevanja letnega načrta odvzema sive vrane. V letu 2008 so bili prijavljeni trije primeri škode v višini 17.454 EUR. Od tega je bila s strani MKGP pozitivno rešena ena vloga v višini 676,00 EUR. V lovišču Toško čelo je bila vloga zavržena, ker objekt ni imel gradbenega dovoljenja, v lovišču Škale je bila vloga zavržena zaradi neizpolnjevanja letnega načrta odvzema sive vrane. V letu 2009 je bilo prijavljenih devet primerov škod, od katerih je bil postopek zaključen v osmih primerih v višini 6.570,00 EUR. V letu 2010 je bilo prijavljenih deset primerov v višini 16.691,58 EUR, od katerih so bile pozitivno rešene vse vloge (Slika 10 in 11).

Ocenjena vrednost škod, ki jo je povzročila divjad na nelovnih površinah je bila v obdobju 2007 – 2010 v višini 448.149,34 od tega je bil delež ocenjenih škod od sive vrane 11 % (Preglednica 4).

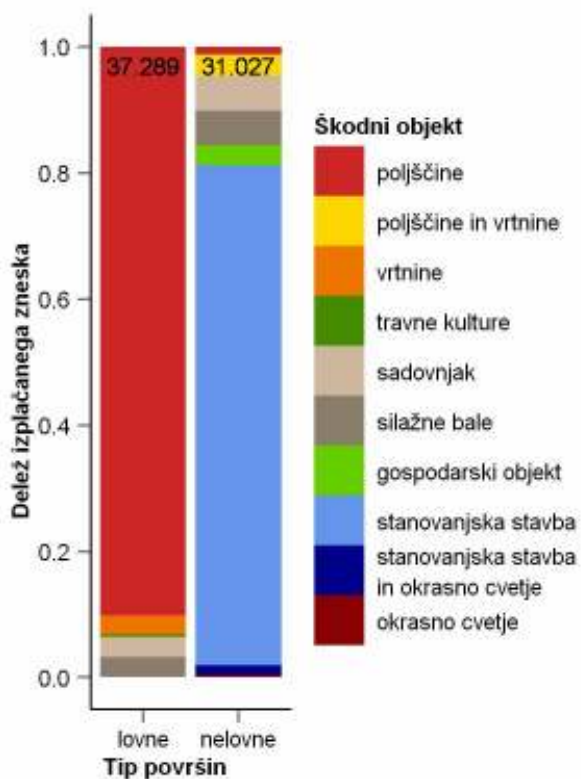
Preglednica 4: Primerjava ocenjene vrednosti in deležev povzročenih škod po vrstah divjadi na nelovnih površinah v obdobju 2007 - 2010

	2007		2008		2009		2010		SKUPAJ	
	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)
divji prašič	433,99	0,93	49.754,62	42,27	5.986,51	5,71	3.128,33	1,75	59.303,45	13,23
fazan		0,00	3.454,20	2,93		0,00		0,00	3.454,20	0,77
jelenjad	442,66	0,95	40,40	0,03	17.773,36	16,95	53.476,88	29,87	71.733,30	16,01
lisica	875,87	1,88	2.501,18	2,13	11.716,81	11,17	5.321,69	2,97	20.415,55	4,56
polh		0,00	400,00	0,34	50,00	0,05		0,00	450,00	0,10
poljski zajec	2.338,56	5,03		0,00	844,70	0,81	17.512,45	9,78	20.695,71	4,62
šoja	5.932,61	12,75	35.453,64	30,12	30.551,58	29,13	41.831,99	23,36	113.769,82	25,39
srna		0,00	827,69	0,70	5.566,12	5,31	29.871,95	16,68	36.265,76	8,09
siva vrana	7.846,61	16,86	17.454,24	14,83	6.570,03	6,26	16.691,58	9,32	48.562,46	10,84
kuna belica	28.657,10	61,59	7.813,91	6,64	25.816,03	24,62	11.212,05	6,26	73.499,09	16,40
SKUPAJ	46.527,40	100,00	117.699,88	100,00	104.875,14	100,00	179.046,92	100,00	448.149,34	100,00

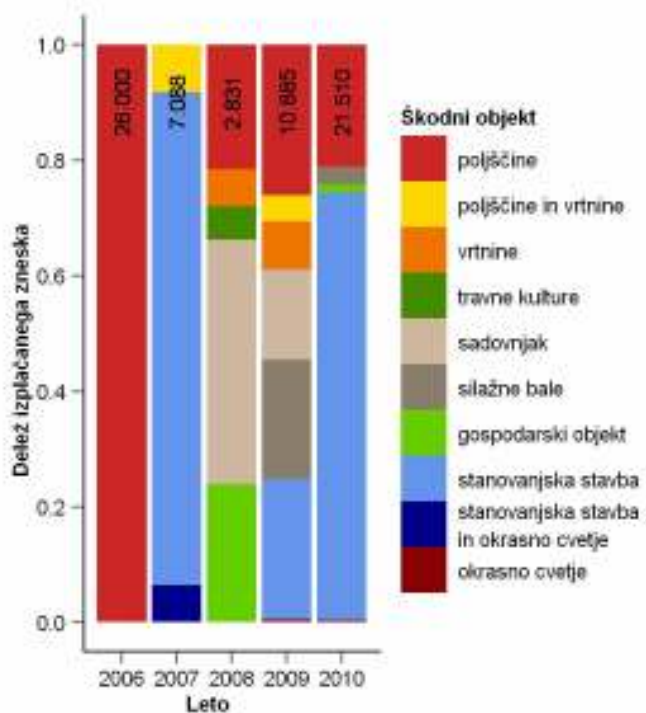
Finančne posledice za odgovorne na lovni površinah

V letu 2006 sta v evidenčni bazi zavedena le dva primera škode povzročene od sive vrane, in sicer v višini 26,00 EUR. V naslednjem letu je zaveden le en primer v višini 70 EUR. V letu 2008 so lovišča in LPN ocenila škodo od sive vrane v 16 primerih v vrednosti 2.939 EUR. V letu 2009 se je to število povzpelo na 34 škodnih dogodkov v vrednosti 6.659,59 EUR, v letu 2010 pa 42 škodnih primerov v vrednosti 8.170,83 (Slika 10 in 11).

Ocenjena vrednost škod, ki jo je povzročila divjad na lovni površinah je bila v obdobju 2007 – 2010 v višini 1.315.545,56 EUR, od tega je bil delež ocenjenih škod od sive vrane 1 % (Preglednica 5).

Slika 10: Deleži izplačanega zneska za škodo glede na škodni objekt na lovni in nelovni površini po letih za obdobje 2006 – 2010 (Vir: Prilogi 3 in 4).

Slika 11: Deleži izplačanega zneska za škodo od sivih vran glede na škodni objekt na lovni in nelovni površini po letih za obdobje 2006 – 2010 (Vir: Prilogi 3 in 4)

	2007		2008		2009		2010		SKUPAJ	
	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)	OCEN. ŠKODA (EUR)	DELEŽ (%)
damjak	116,00	0,25	315,00	0,06	1.529,00	0,42	636,08	0,17	2.596,08	0,20
divji prašič	32.620,31	71,10	459.711,81	85,35	271.866,38	74,43	256.652,85	70,17	1.020.851,35	77,60
fazan	0,00	0,00	1.229,58	0,23	311,00	0,09	508,00	0,14	2.048,58	0,16
gams	400,00	0,87	108,00	0,02	179,98	0,05	210,00	0,06	897,98	0,07
jazbec	231,40	0,50	2.545,06	0,47	1.986,80	0,54	2.350,33	0,64	7.113,59	0,54
kuna belica	72,90	0,16	816,00	0,15	52,00	0,01	156,40	0,04	1.097,30	0,08
lisica	43,00	0,09	1.352,40	0,25	1.830,56	0,50	1.399,70	0,38	4.625,66	0,35
muflon	0,00	0,00	90,00	0,02	0,00	0,00	24,04	0,01	114,04	0,01
nav. jelen	9.172,37	19,99	30.397,26	5,64	37.463,67	10,26	69.571,99	19,02	146.605,29	11,14
nutrija	0,00	0,00	98,60	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	98,60	0,01
pižmovka	0,00	0,00	45,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	45,00	0,00
pol. zajec	213,50	0,47	5.445,70	1,01	7.146,00	1,96	615,85	0,17	13.421,05	1,02
siva vrana	70,00	0,15	2.939,06	0,55	6.659,59	1,82	8.170,83	2,23	17.839,48	1,36
sraka	0,00	0,00	0,00	0,00	28,00	0,01	0,00	0,00	28,00	0,00
srna	2.939,00	6,41	32.927,93	6,11	36.204,12	9,91	25.300,71	6,92	97.371,76	7,40
šoja	0,00	0,00	583,80	0,11	28,00	0,01	180,00	0,05	791,80	0,06
SKUPAJ	45.878,48	100,00	538.605,20	100,00	365.285,10	100,00	365.776,78	100,00	1.315.545,56	100,00

Preglednica 5: Primerjava ocenjene vrednosti in deležev povzročenih škod po vrstah divjadi na lovnih površinah v obdobju 2007 – 2010

	leto	izplačano		povrnjeno v materialu			zavrjneno		v reševanju		skupaj	
		število	znesek	število	znesek	znesek	število	znesek	število	znesek	število	znesek
nelovne površine	2006	2	26.000,00	0	0*	0,00	0	0,00	0	0,00	2	26.000,00
	2007	0	0,00	1	0*	70,00	0	0,00	0	0,00	1	70,00
	2008	9	2.155,06	6	1*	784,00	0	0,00	0	0,00	15	2.939,06
	2009	29	5.259,59	3	2*	1.400,00	0	0,00	0	0,00	32	6.659,59
	2010	29	4.818,80	11	2*	3.352,00	0	0,00	0	0,00	40	8.170,80
skupaj		69	38.233,45	21	5*	5.606,00	0	0,00	0	0,00	90	43.839,45

* Ni ocene škode, povrnjena je bila v materialu.

	leto	izplačano		zavrjneno		v reševanju		skupaj	
		število	znesek	število	znesek	število	znesek	število	znesek
lovne površine	2007	7	7.088,57	1	758,00	0	0,00	8	7.846,61
	2008	1	676,50	2	16.778,00	0	0,00	3	17.454,24
	2009	8	6.570,03	0	0,00	1	nn	8	6.570,03
	2010	10	16.691,58	0	0,00	0	0,00	10	16.691,58
skupaj		26	31.026,68	3	17.536,00	1	0,00	29	48.562,46

Preglednica 6: Povzetek zahtevkov za izplačilo nadomestil za škode po sivi vrani v obdobju 2006-2010 (nelovne površine) oziroma 2007-2010 (lovne površine). (Vir: nelovne površine – MKGP)

8.2 ZASKRBLJENOST LJUDI ZARADI DOMNEVNEGA OGROŽANJA DRUGIH ŽIVALSKIH VRST

Videti je, da je znaten del ljudi, predvsem prebivalcev mest, prepričanih, da sive vrane ogrožajo druge vrste ptic, ki naj bi zaradi vran izginjale. Plenilstvo je naravni proces, katerega del so tudi ptice. Pri tem prihaja do nihanj številčnosti plenilca in plena. Le v izjemnih primerih in ob določenih pogojih lahko plenilec popolnoma iztrebi svoj plen. Kljub temu lahko plenilci na plen bistveno vplivajo in vzdržujejo populacije določenih vrst na nizkih ravneh (Gibbons et al. 2007).

Iz raziskav plenjenja ptičjih gnezd v kmetijski in gozdni krajini lahko povzamemo, da so poleg nekaterih vrst sesalcev, njihovi največji plenilci ptice iz družine vranov (Stoate and Szczur 2001). Med njimi gnezda najpogosteje plenita siva vrana in sraka. Raziskava na Švedskem, je pokazala, da je uplenjenost gnezd ostalih vrst ptic neposredno povezana z bližino gnezda sive vrane. V bližini njihovih gnezd se število ostalih gnezdečih vrst zmanjša, število uplenjenih gnezd pa poveča (Ross 2004). Druga raziskava na Poljskem je pokazala, da siva vrana ne pleni gnezd specifičnih vrst ptic, pač pa v glavnem pleni naključno, in sicer največ pri najpogostejših vrstah (Zduniac 2003), kar zmanjšuje njen vpliv na minoritetne vrste ptic.

Prisotnost sive vrane na nekem območju in njeno plenjenje gnezd je neposredno odvisno tudi od okolja. Težave lahko nastanejo predvsem v fragmentirani kmetijski pokrajini, kjer se število plenilcev generalistov, kot so lisice in vrani, močno poveča. To pripelje do močnejšega plenjenja na vrstah, ki živijo v gozdu in na gozdnem robu. (Gibbons et al. 2007 po Andrén 1992; Chalfoun et al. 2002; Paton 1994; Thompson et al. 2002). Tudi raziskava na Norveškem je pokazala, da je plenjenje gnezd najpogostejše v fragmentirani pokrajini z večjim številom gozdnih robov (Pedersen 2009).

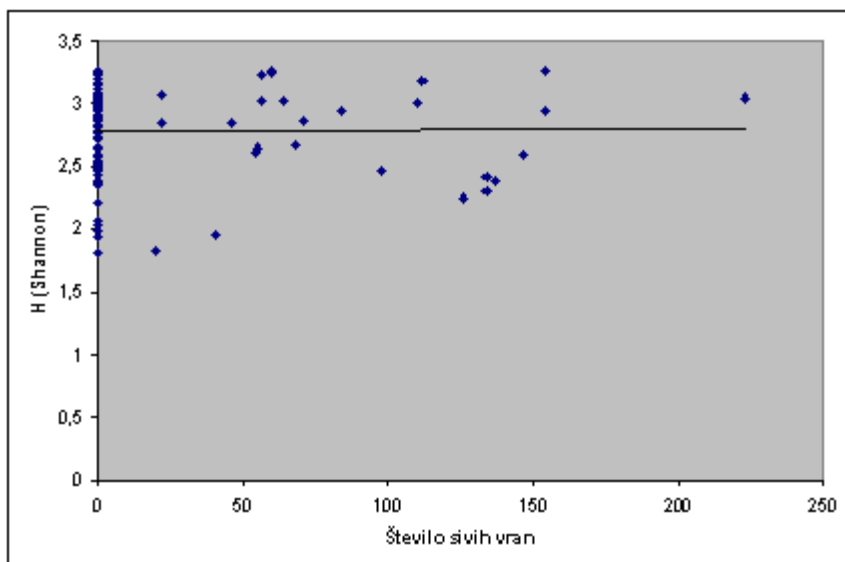
Kljub nespornemu vplivu vranov na nekatere ptice, do sedaj ni bilo evidentirano še nobeno izginotje posamezne vrste ptic zaradi močnejše prisotnosti vranov v okolju. Nekatere študije tudi dokazujejo, da plenjenje gnezd ne zmanjšuje številčnosti populacij teh ptic, saj so ob odstranitvi plenilcev nastopili drugi dejavniki, ki so številčnost teh vrst zmanjševali. Ena takšnih je bila narejena na podlagi 30 letnega opazovanja trendov plenilcev in plenskih vrst ptic v Angliji. Med 46 proučevanimi področji so le na 2 opazili upad števila plenskih vrst ob porastu številčnosti plenilcev (Thomson et al. 1998).

V slovenskih strokovnih krogih (DOPPS) velja prepričanje, da populacija sivih vran ne ogroža drugih vrst ptic. Za potrditev tega mnenja so analizirali podatke pridobljene iz FBI 2007-2009. Analiza je pokazala, da se diverziteteta drugih ptic v kmetijski krajini pri nas ne razlikuje na območjih, kjer je sivih vran veliko, od območij kjer je sivih vran malo, ali jih sploh ni. (Kmecl & Jančar 2010)

Analizo so izvedli s pomočjo Shannonovega indeksa biodiverzitete (Tarman 1992)³. Ta indeks se pogosto uporablja za merjenje biodiverzitete. Večje ko je število vrst in bolj ko so populacije teh vrst enakomerne, večja je vrednost Shannonovega indeksa.

V analizi so preverjali korelacijo Shannonovega indeksa in števila zabeleženih sivih vran na posameznih popisnih transektih (Kendall tau $\tau_b \neq 0$, $P = 0,7274$). Rezultati so prikazani na Sliki 12. V obeh primerih so upoštevali vsoto opaženih ptic iz vseh ponovitev popisa – v idealnem primeru gre za 6 ponovitev (po dve ponovitvi v vsakem od treh let). Za izračun Shannonovega indeksa so upoštevali samo ptice zabeležene v notranjem pasu (do 50 m od linije popisa), pri sivih vranah pa so upoštevali vse zabeležene osebkke. Sive vrane so bile zabeležene na 27 od 101 transektov. (Kmecl & Jančar 2010)

³ Glej tudi: http://en.wikipedia.org/wiki/Shannon_index

Slika 12: Odvisnost Shannonovega indeksa biodiverzitete od števila sivih vran *Corvus cornix* v popisu ptic kmetijske krajine v celi Sloveniji (Kmecl & Jančar 2010)

Sinteza in rangiranje. Zaradi izkazanega prepričanja ljudi, da sive vrane iztrebljajo druge vrste ptic oziroma na njih negativno vplivajo, je potrebno ljudi informirati tudi v povezavi s tem problemom. Na podlagi raziskav iz tujine lahko nedvoumno zaključimo, da sive vrane tudi v Sloveniji neselektivno plenijo gnezda ostalih ptic. Vendar kljub raziskavam iz tujine, da sive vrane ob trenutni številčnosti uplenijo številna gnezda, ne moremo trditi, da ima to vpliv na populacije teh vrst, saj bi se ob zmanjšanju plenjenja iz strani sivih vran lahko pojavili drugi dejavniki v okolju, ki bi opravljali takšno redukcijsko funkcijo (Thomson et al. 1998). Tudi analiza podatkov pridobljenih FBI 2007 - 2009 DOPPS na tem področju ne zaznava večjih sprememb. Precej gotovo je mogoče trditi, da vrane v Sloveniji ne ogrožajo nobene vrste ptic in da bistveno ne vplivajo na njihovo številčnost. Na podlagi vedenja o stanju odnosa siva vrana – druge vrste ptic je potrebno periodično spremljanje izvajati tudi v bodoče.

8.3 NAPADI NA LJUDI

V zelo redkih primerih lahko pride do napadov sivih vran na ljudi, kadar se ti preveč približajo negodnim mladičem. Večinoma gre za simulirane napade z bližnjim preletavanjem, izjemoma pa do fizičnega napada. S privajanjem ljudi na ponovno sobivanje z vranami v mestih se da takšnim konfliktnim situacijam v pretežni meri izogniti.

Pri napadu sive vrane na človeka gre v večini primerov za simuliranje napada, ko siva vrana nizko preletava človeka, katerega doživlja kot grožnjo svojim mladičem. V večini primerov fizičnega napada ponavadi pride do prask po koži glave ali na drugih izpostavljenih delih telesa. Poznani pa so tudi primeri, ko so bile poškodbe hujše in je bila potrebna ambulantna oskrba. Običajno siva vrana z napadom preneha, ko se človek dovolj oddalji od gnezda.

V RS je znanih nekaj poročil o agresivnem vedenju sivih vran na ljudi, ki pa so povezane z okolico gnezd v času gnezditve sive vrane (Vrtec v Dragomlju – odločba izdana 15.6.2008, Vrtec Mojca v Kosezah – 3. 6. 2008, odvetniška pisarna v Ljubljani – 21. 5. 2008 (ena oseba je morala poiskati zdravniško pomoč), naselje blokov Planina 3 v Kranju – 21., 24 in 25. 5. 2010, okolica lekarne v Novih Jaršah – 31. 5. 2010 (ena oseba je morala poiskati zdravniško pomoč, park v Novih Jaršah, mesec maj)). Podobna poročila o „napadih“ sivih vran na ljudi so tudi iz Finske (Vursalo et al. 2002) in ostalih mestih evropskih držav, v katerih je siva vrana prisotna.

8.4 POMANJKLJIVO ZNANJE IN NEGATIVEN ODNOS LJUDI DO SIVIH VRAN

Na področju RS lahko v povezavi s tem problemom povzamemo izkušnje DOPPS, ki ima v okviru svojega dela odprt t.i. ornitofon za namen informiranja ljudi oglede različnih vprašanj povezanih s prostoživečimi vrstami ptic. Ustni vir zadolženega za komuniciranje z javnostjo pri društvu navaja, da letno pokliče okoli dvajset ljudi zaradi problematike sivih vran. Polovico klicev prejmejo zaradi plenjenja sive vrane mladih ptic (kosi, taščice, ...) iz gnezd na vrtovih in druga polovica zaradi prepričanja, da manjše vrste ptic pevcev iz urbanih okolij v splošnem izginjajo zaradi prisotnosti sive vrane. Ob tem so reakcije klicateljev zelo različne: nekateri prosijo za nasvet, drugi predlagajo, da bi se društvo zavzemalo za zmanjšanje populacije sivih vran, tretji izražajo podporo društvu pri njihovem zavzemanju za varstvo sivih vran. Poleg tega se negativen odnos do sivih vran pri ljudeh oblikuje v veliki meri še zaradi škod, ki jih ta vrsta povzroči na premoženju človeka, bodisi v mestu, bodisi pa na podeželju. Drugih podatkov oziroma konkretnih raziskav s tega področja v RS še nimamo, zato v nadaljevanju povzemamo še izsledke doktorske disertacije v Nemčiji.

Raziskava v Nemčiji (Herreth 1995) je pokazala, da večina skupin ljudi zajetih v raziskavo zagovarja, da se s pomočjo lova številčnost vranov zmanjša in naj spadajo v skupino ptic, ki jih varuje lovska zakonodaja. Največji zagovorniki tega so kmetje, lovci, gozdarji, lastniki vrtov in prebivalci vasi. Nobena od proučevanih skupin ne smatra vranov za nevarne vrste in tudi ne verjamejo vražam o vranah, verjamejo pa da so ptice iz družine vranov kradljive. Večina izprašanih ima vrane za normalne ptice, ki niso ne grde in ne lepe.

Ljudje v Nemčiji kažejo tudi željo po boljši informiranosti. Dolgoročno rešitev pomanjkanja informacij o vranih vidijo predvsem v podajanju informacij preko lovskih in naravovarstvenih publikacij ter dnevnega časopisja. Članke naj bi po mnenju večine izprašanih pisali predvsem novinarji z ustreznim znanjem iz biologije.

9 PREGLED IN OVREDNOTENJE POTENCIALNIH UKREPOV ZA PREPREČEVANJE ALI OMILITEV IDENTIFICIRANIH PROBLEMOV POVEZANIH S SIVO VRANO

Potencialni ukrepi za preprečitev ali omilitev problemov, povezanih s sivo vrano, so ukrepi, za katere se bodisi v strokovnih, bodisi v laičnih krogih domneva, da bi lahko pripomogli k reševanju teh problemov. Vsi navedeni potencialni ukrepi pa zaradi takšnih ali drugačnih omejitev niso nujno uporabni. Omejitve so lahko v zakonitosti, učinkovitosti, izvedljivosti, ekonomičnosti ali družbeni in okoljski sprejemljivosti. Vsi ukrepi tudi niso enako nujni. Seznam ukrepov za izvajanje in razvrstitev le-teh po prioriteti (Poglavje 10) je rezultat ovrednotenja potencialnih ukrepov glede na zgoraj navedene omejitve in nujnost.

Možni ukrepi za preprečitev oziroma omilitev identificiranih problemov povezanih s sivimi vranami so:

- Spremljanje osnovnih populacijsko-demografskih parametrov,
- Ukrepi za zmanjšanje številčnosti populacije
 - z odstrelom
 - s streljanjem v gnezda in uničevanjem gnezd
 - z nastavljanjem zastrupljenih jajc
 - z lovom s pastmi
 - z izvajanjem lova skozi celo leto
 - s hormonsko kontracepcijo
- Ukrepi za zmanjšanje škod na človeškem premoženju
 - vodenje evidenc o škodnih primerih
 - proučitev vzrokov za nastanek na nelovnih površinah
 - oblikovanje odškodninskega sistema
 - odvracanje sivih vran od škodnih objektov
 - izobraževanje potencialnih oškodovancev in upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom
- Ukrepi za zmanjšanje škod na posameznih škodnih objektih
 - Škode na oknih in vratih
 - Škoda na kaleči koruzi
 - Škoda na silažnih balah
- Ukrepi v primeru napada sive vrane
- Ukrepi za ozaveščanje in izobraževanje ljudi

9.1 SPREMLJANJE OSNOVNIH POPULACIJSKO – DEMOGRAFSKIH PARAMETROV

Podatki o velikosti, trendih in razširjenosti populacije sivih vran so pomembna osnova za načrtovanje ustreznih ukrepov. Za ta namen se podatke zagotavlja s FBI, ki ga po naročilu MKGP izvaja DOPPS vsako leto, začevši z letom 2007. Na MKGP so ta projekt uvedli, ker je Evropska unija uvedla Indeks ptic kmetijske krajine kot enega od obveznih indeksov za spremljanje stanja okolja. Ocenjuje se, da drugih raziskav poleg FBI za ta namen ni potrebno izvajati, je pa treba zagotoviti, da se FBI izvede vsako leto.

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	Ukrep je učinkovit.
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.2 UKREPI ZA ZMANJŠANJE ŠTEVILČNOSTI POPULACIJE

Velja splošno prepričanje, da bi zmanjšanje številčnosti populacije sive vrane pozitivno vplivalo na omilitev identificiranih problemov povezanih s sivimi vranami. Dejanskih izkušenj na tem področju nimamo, verjetno pa bi imelo potencialno zmanjševanje ob upoštevanju vse veljavne zakonodaje na tem področju tako pozitivne kot tudi negativne posledice. Večji pritisk na populacijo na lovnih površinah, kot je kmetijska krajina, bi verjetno povzročil zatekanje na nelovne površine, kot so urbana območja. Poleg tega pa glede na veljavno zakonodajo, ki opredeljuje dovoljene načine preganjanja in zahtevnostjo samega lova na to vrsto, zmanjšanje populacije ni realno.

9.2.1 Zmanjšanje številčnosti populacije z odstrelom

Opis

FBI je pokazal, da v Sloveniji gnezdi 38.000 +/- 16.200 parov (razpon 21.800 - 54.200 parov). Ob dejstvu, da ima siva vrana letno cca. 5 mladičev (Cramp 1994), lahko ocenimo, da se vsako leto izleže med 109.000 in 271.000 mladičev. Glede na dosedanje spremljanje parametrov v populaciji s strani strokovnjakov (DOPPS) je videti, da je populacija bolj ali manj stabilna, kar pomeni, da vsako leto umre število živali v višini prirastka. Povprečje odvzema v zadnjem obdobju v RS je v višini približno 5.000 sivih vran. Glede na navedeno lahko zaključimo, da lovske organizacije s trenutno izvedenim odvzemom ne vplivajo na številčnost populacije sive vrane

Ukrep

Ukrep je zakonit, vendar z vidika zmanjšanja številčnosti populacije neučinkovit.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	Ukrep je neučinkovit.
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	/
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.2.2 Zmanjšanje populacije s pomočjo streljanja v gnezda in uničevanja gnezd sivih vran

Opis

V preteklosti se je zaradi preganjanja sivih vran streljalo v gnezda valečih parov in fizično razdiralo gnezda.

Ukrep

Ukrep je nezakonit.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je nezakonit.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	/
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	/
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	/

9.2.3 Zmanjšanje populacije s pomočjo nastavljanja zastrupljenih jajc

Opis

V preteklosti se je strup (npr. fosfor) vbrizgaval v jajca, predvsem domačih kur, ki so se nato polagala na njih. Zaužitje zastrupljenega jajca s strani živalskih vrst je povzročilo smrt v nekaj urah.

Ukrep

Ukrep je nezakonit.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je nezakonit.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	/
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	/
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	/

9.2.4 Zmanjšanje populacije s pomočjo lova sivih vran s pastmi

Opis

Lov sivih vran s pomočjo pasti se je v preteklosti uporabljal kot učinkovit način za odlov večjega števila osebkov v kratkem času. Selektivnost tega lova je bila pogojena tako z velikostjo vhodne odprtine, kot tudi s strani človeka - skrbnika pasti, ki je moral tako past dnevno kontrolirati in na prostost spustiti slučajno ujete zavarovane vrste.

Ukrep

Ukrep je nezakonit.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je nezakonit
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	/
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	/
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	/

9.2.5 Zmanjšanje populacije s pomočjo izvajanja lova na sivo vrano celo leto

Opis

Skladno z ZVGLD, ki je prenehal veljati 2004, je bilo sivo vrano dovoljeno loviti celo leto.

Ukrep

Ukrep je nezakonit.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je nezakonit. Ptičja direktiva v 7. členu med drugim določa, da se vrste, ki se skladno s predpisi držav članic lovijo, ne sme izvajati lova v času vzreje mladičev ali med različnimi fazami razmnoževanja.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	/
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	/
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	/

9.2.6 Zmanjšanje populacije s pomočjo hormonske kontracepcije sivih vran

Opis

Hormonska sterilizacija se je v praksi največ uporabljala v mestih na populaciji mestnih golobov, in sicer v zadnjem obdobju v Ljubljani in Novi Gorici. Izkušnje s kontracepcijskim sredstvom Ornisteril so pokazale, da sicer zmanjšujejo rodnost samic in na daljši rok (nekaj let) posledično zmanjšujejo številčnost, vendar pa ob tem prišlo do več težav in pomislov. Ena izmed težav, ki se je pokazala tekom tretiranja, je bila, kako doseči, da krmo zaužije čim večje število samic. Poleg tega je za učinkovito kontracepcijo potrebno večkratno zaužitje. Če se to ne zgodi, je lahko učinek celo nasproten, saj bi tretirana krma pomenila dodatno ponudbo hrane. Do te bi potencialno lahko na krmnem mestu prihajale le močnejše samice, postale neplodne in tako bi prišlo do negativne selekcije. Krmna mesta so pomenila večje koncentracije na določenih delih mesta in s tem so se povečale druge težave (onesnaženje) in sprememba življenjskih navad. Obstaja nevarnost, da tretirano krmo zaužijejo tudi druge ogrožene vrste ptic, bodisi direktno ali posredno s plenjenjem. Težave so bile tudi z javnim mnenjem, delo je bilo zahtevno in drago. Iz navedenih razlogov se hormonska kontracepcija golobov ni izkazala kot najučinkovitejši ukrep. Tovrstnih poskusov na sivih vranah nismo zasledili.

Ukrep

Ukrepa hormonske sterilizacije za sive vrane se ne predlaga.

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko nesprejemljiv

9.3 UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE ŠKOD NA ČLOVEŠKEM PREMOŽENJU

9.3.1 Splošni ukrepi

Splošni ukrepi za zmanjšanje škod na človekovem premoženju so možni ukrepi, ki lahko doprinesejo k preprečitvi oziroma omilitvi škod, in sicer ne glede na vrsto škodnega objekta.

9.3.1.1. Vodenje evidenc o škodnih primerih

A Lovne površine

Opis

Od leta 2008 se podatki o škodnih dogodkih, ki jih povzročajo vrste divjadi na lovni površini sistematično beležijo v spletno aplikacijo »Lisjak«, katere skrbnik je LZS. Za analizo škod se zapišejo naslednji pomembni podatki:

- Povzročitelj: Navede se vrsto divjadi, ki je škodo povzročila.
- Časovna opredelitev: Zapiše se datum prejema vloge s strani lastnika na upravljavca lovišča in datum zaključka vloge.
- Krajevna opredelitev: Zapiše se LUO in lovišče.
- Škodni objekt: Program omogoča izbiro ene izmed naslednjih skupin škodnih objektov: kmetijska kultura, domača žival, objekt vozilo ali gozdna vegetacija. Vsako od zgornjih skupin škodnih objektov se v nadaljevanju lahko natančneje opredeli (koruza, drobnica, ...), kar je prepuščeno pooblaščenim osebam za vnos podatkov v spletno aplikacijo.
- Kratek opis škode
- Varovanje premoženja: Zabeleži se načine zavarovanja poškodovane stvari, kar je prepuščeno pooblaščenim osebam za vnos podatkov v spletno aplikacijo.

Ukrep

Zgoraj opisano sistematično beleženje škod na lovnih površinah se izvaja tudi v bodoče. Vendar je pri krajevni opredelitvi škodnega dogodka potrebno lokacijo natančneje določiti. Zato je smiselna dopolnitev spletne aplikacije »Lisjak«, ki bo omogočala vnos geokoordinate, katastrske občine in parcelne številke ter kratek opis škode. Pri tem je obvezno programsko vzpostaviti kontrolo v smislu preverbe katere katastrske občine in parcelne številke ležijo znotraj posameznega lovišča (za geokoordinate je to že storjeno). Dobrodošel bi bil sicer zapis GK koordinat, vendar slaba opremljenost pooblaščenih cenilcev s strani upravljavcev lovišč in LPN tega žal v tem trenutku ne omogoča, lahko pa se doda kot neobvezno polje.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

B Nelovne površine

Opis

Od leta 2007 se podatki o škodnih dogodkih, ki jih povzročajo lovnih vrste (divjad) na nelovnih površinah sistematično beležijo v enotno podatkovno bazo, katere skrbnik je ZGS. Za analizo škod se zapišejo naslednji pomembni podatki:

- Povzročitelj: Navede se vrsto divjadi, ki je škodo povzročila.
- Časovna opredelitev: Zapiše se datum nastanka škode (ugotovljen/ocenjen), opažene škode, prijavo škode in datum ogleda škode.
- Krajevna opredelitev: Zapiše se LUO, lovišče, Kraj, Občino, GK koordinate in oddaljenost od naselja (hiše).
- Škodni objekt: Opisno se navede podatke o škodnem objektu, kar je prepuščeno pooblaščenim osebam ZGS.
- Kratek opis škode
- Varovanje premoženja: Opisno se navede podatke o varovanju premoženja, kar je prepuščeno pooblaščenim osebam ZGS.

Ukrep

Zgoraj opisano sistematično beleženje škod na nelovnih površinah se izvaja tudi v bodoče.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.3.1.2. Preučitev vzrokov za nastanek škod in določitev ustreznih zaščitnih ukrepov na različnih potencialnih škodnih objektih

Opis

V primerih povzročanja škode s strani sive vrane na škodnih objektih, kjer je vzrok za sam nastanek škod neznan oziroma premalo poznan (npr. avtomobilski brisalci, ...) je smiselno pristopiti k izdelavi študije vzrokov za nastanek škode z navedbo možnih in ustreznih rešitev.

Ukrep

Izdelava ustrezne študije v primeru neznanega oziroma premalo znanega vzroka za nastajanje škode na človekovem premoženju, ki vključuje preverjene ukrepe za zmanjšanje škod.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit
NUJNOST	Ukrepu ni nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.3.1.3. Sprejem manjkajočih predpisov s področja škod od divjadi**Opis**

ZDLov v sedmem odstavku 52. člena Vladi RS nalaga sprejem predpisa, v katerem bo predpisala natančnejše kriterije za opredelitev vrst škod opredeljenih v ZDLov, ter metode in merila za ugotavljanje njihove višine. V tretjem odstavku 53. člena ZDLov določa, da resorni minister predpiše vrste ukrepov za preprečevanje nadaljnih škod in način zagotovitve sredstev za izvedbo ukrepov. ZDLov v šestem odstavku istega člena nalaga reornemu ministru, da na predlog ZGS predpiše minimalne pogoje ustrezne zaščite posameznih nelovnih površin.

Ukrep

MKGP v sodelovanju z drugimi organizacijami in inštitucijami pripravi predpise s področja škod od divjadi

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep je ekonomičen.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.3.1.4. Odvračanje sivih vran od škodnih objektov**A Izvajanje odvrčalnega odstrela**

Kot enega izmed učinkovitejših ukrepov v tem poglavju prikazujemo t.i. odvrčalni odstrel. Ustni viri upravljavcev lovišč in LPN namreč navajajo, da lahko usmerjen t.i. odvrčalni odstrel na področjih z večjimi škodami (predvsem njivah s kalečo koruzo) bistveno doprinese k zmanjšanju škod. Zmanjšanje škod se sicer doseže z aktivnim lovom enega ali nekaj osebkov, bistveno pa k temu doprinese tudi stalna fizična prisotnost upravljavcev lovišč in LPN na področjih z večjimi škodami. Ciljno zasnovan odvrčalni odstrel bo ob minimalnih izgubah osebkov, zelo učinkovito odvrčal sivo vrano s škodnih področij. Da bo odvrčalni odstrel maksimalno učinkovit, ga je potrebno izvajati na ciljno usmerjen način, in sicer:

- izvajalec odvrčalnega odstrela naj se nahaja na škodni površini oziroma v njeni neposredni bližini,
- izvajalec naj strelja z mesta, ki je dobro vidno (sive vrane bodo na ta način hitro razvile znanje, da se je določenih površin treba izogibati)

Glede na veljavno zakonodajo se lahko odvračalni odstrel izvaja:

- i. v času lovne dobe na lovni površini
- ii. izven lovne dobe na lovni površini
- iii. v času lovne dobe na nelovni površini
- iv. izven lovne dobe na nelovni površini

A1 Izvajanje odvračalnega odstrela v času lovne dobe na lovni površini

Opis

Odvračalni odstrel sive vrane se lahko na podlagi Uredbe izvaja v času lovne dobe od 10. avgusta do 28. februarja, in sicer na lovnih površinah, kot jih določa ZDLov.

Načrtovalci ob posvetovanju z upravljavci lovišč in LPN v letnih načrtih LUO predvidijo (poleg višine rednega odvzema) višino odvračalnega odstrela, ločeno po posameznih loviščih, kjer se škode po sivih vranah pojavljajo. Določena višina odvračalnega odstrela je okvirna in ga upravljavcem lovišč ni potrebno doseči oziroma ga lahko po lastni presoji presežejo.

Problem nastaja, ker se odstrel lahko izvaja le v času dovoljene lovne dobe, kar omogoča aktivno varovanje določenih škodnih objektov, nekaterih pa ne (čas kaljenja koruze).

Ukrep

V letnih lovsko upravljavskih načrtih LUO se načrtuje višino odvračalnega odstrela ločeno za lovišča, kjer prihaja do večjih težav s škodami od sivih vran.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep je ekonomičen.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

A2 Izvajanje odvrčalnega odstrela izven lovne dobe na lovni površini

Opis

Odstrel se lahko na podlagi ZDLov izvaja na lovnih površinah, na podlagi Uredbe pa v času od 10. avgusta do 28. februarja.

Podrobnejši pregled datumov nastanka škod, predvsem poljščin (koruza, žitarice, različne povrtnine), pokaže, da kar 69 % škod nastane v času, ko sive vrane ni dovoljeno loviti – od tega 38 % na kaleči koruzi. Ta škoda nastaja v ozkem časovnem obdobju, in sicer približno 14 dni po kalitvi. Če se uspe v tem kratkem času sivo vrano odvrniti od njiv, se lahko škodo bistveno zmanjša. Pretekla praksa je na podlagi ustnih razgovorov z upravljavci lovišč in LPN namreč pokazala, da je tovrstni ukrep v primerjavi z ostalimi najučinkovitejši in zato tudi iz ekonomskega vidika najbolj opravičljiv.

V času gnezditvenega obdobja se negnezdeči osebki (predvsem mladi osebki) združujejo v jate. Z vidika nastajanja škod so najbolj problematične ravno jate. Evropska zakonodaja (ptičja direktiva) ne prepoveduje lova na negnezdeče osebke.

Ukrepa

1. MKGP, v skladu z določili 42. člena ZDLov, sprejme pravilnik, na podlagi katerega bodo lahko upravljavci lovišč in LPN izvajali odvrčalni odstrel na tistih lovnih površinah, na katerih nastajajo v spomladanskih časih največje škode na kmetijskih kulturah.
2. Dopustiti odvrčalni odstrel za negnezdeče osebke v jatah tudi v času gnezdilne sezone.

Presoja ukrepa 1

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep je ekonomičen.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

Presoja ukrepa 2

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep je ekonomičen.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

A3 Izvajanje odvrčalnega odstrela v času lovne dobe in izven lovne dobe na nelovni površiniOpis

Izvajanje odvrčalnega odstrela v času lovne dobe na nelovni površini in izvajanje odvrčalnega odstrela izven lovne dobe na nelovni površini je obravnavano v istem poglavju, saj gre za enak postopek. Na nelovnih površinah, kjer skladno z ZDLov ni dovoljeno posegati v populacije divjadi, se namreč v primeru pojavljanja večjih težav s sivimi vranami, na podlagi obstoječe zakonodaje izda odločba za izredni poseg v populacijo sive vrane, bodisi v lovni dobi, bodisi izven nje. V 5. členu omenjenega zakona je med drugim določeno, da izredni poseg pomeni poseg v populacije divjadi na lovnih ali nelovnih površinah in ne glede na lovno dobo. Bolj podrobno je izredni poseg v populacije divjadi določen v 42. členu istega zakona.

Glede na zakonodajo, ki določa uporabo orožja bi se namreč na določenih delih nelovnih površin izvajal lov. Na površinah naselij in zaselkov je izvajanje lova sporno tudi iz vidika nošenja orožja, saj je v tretjem odstavku 23. člena ZOro določeno, da se sme lovsko orožje nositi in uporabljati samo v lovišču in na strelišču, izven lovišča oziroma strelišča pa se mora prenašati. V 24. členu istega zakona je še določeno, da orožja ni dovoljeno nositi ali prenašati na javnih krajih na način, ki vznemirja ljudi, ali tako, da ga ljudje opazijo. Orožja ni dovoljeno nositi ali prenašati, kjer je to izrecno prepovedano. Čeprav je, v skladu z ZDLov, lovišče sestavljeno iz lovnih in nelovnih površin, pa menimo, da bi se lahko izvajal lov kot izredni poseg na sledečih nelovnih površinah:

- površine, kjer je iz naravovarstvenih razlogov trajno prepovedan lov na vse vrste divjadi (čeprav bi bil verjetno v nasprotju z ZOro - orožja ni dovoljeno nositi ali prenašati, kjer je to izrecno prepovedano);
- vrtovi, nasadi, sadovnjaki, drevesnice in intenzivne kmetijske kulture, ograjeni z ograjo, ki ne dovoljuje prehoda zajcu ali parkljasti divjadi;
- z ograjo obdani industrijski in drugi objekti (ponekod je možno izvajanje lova na takšnih površinah);
- površine vseh vrst obor, razen lovnih;

- površine, na katere dostop ni dovoljen (ponekod je možno izvajanje lova na takšnih površinah);
- površine vseh javnih cest, prog in druge tovrstne površine (ponekod je možno izvajanje lova na takšnih površinah).

Ukrep

Na območju nelovne površine, kjer se glede na ZOro lahko lovi

V primeru povzročanja škod s strani sive vrane na majhnem področju se o tem ustno ali pisno obvesti IRSKGH. Pristojni lovski inšpektor opravi ogled in v primeru upravičenega posega odredi odvrtaalni odstrel posameznih osebkov sivih vran.

V primerih, ko se škode pojavljajo na večjih področjih, pa je potrebno na MKGP poslati vlogo za izredni poseg v populacijo sive vrane. MKGP zaprosi ZGS za strokovno mnenje glede izrednega posega. V primeru, da bi bil izredni poseg utemeljen, bo MKGP pripravil odločbo, ki dovoljuje izredni poseg v populacijo sive vrane. Odločbo MKGP posreduje v pregled še na DOPPS, ki čim hitreje poda soglasje. V primeru soglasja se izda odločba. Vsi roki (MKGP obravnava vlogo, strokovno mnenje ZGS, soglasje DOPPS) morajo biti kratki. MKGP v sodelovanju z ZGS (strokovni organ) in drugimi deležniki (DOPPS) oblikuje obrazec vloge za izredni poseg v populacijo sive vrane (verjetno bo enoten obrazec za vso divjad). Vloga bo tako vsebovala vse potrebne podatke in informacije, ki so potrebni za izdajo odločbe. .

V obeh primerih predpisan odstrel opravi lovsko čuvajska služba pristojnega upravljavca lovišča.

Na območju nelovne površine, kjer se glede na ZOro ne sme loviti

V primeru povzročanja škod od sive vrane na majhnem področju se o tem ustno ali pisno obvesti IRSKGH. Pristojni lovski inšpektor opravi ogled in v primeru upravičenega posega na način, da se odstrani posamezne osebke sivih vran, odredi le-to. V primeru odstranitve gnezda na težko dostopnih mestih, le-tega odstrani pristojna gasilska enota ob prisotnosti lovskega inšpektorja. Zato je potrebna zagotovitev izdaje odločbe s strani MKGP ali pa lovske inšpekcije.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	Ukrep je učinkovit.
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

B Uporaba različnih tehničnih pripomočkovOpis

Odvračanje sivih vran je možno s pomočjo različnih tehničnih pripomočkov:

- **Elektronske naprave** so predvsem naprave, ki oddajajo zvoke, in sicer posnetke naravnih sovražnikov sivih vran – najpogosteje ujed ali posamezen ton. Naprave lahko delujejo tako, da se oglašajo vedno glasneje in iz različnih mest namestitev.
- **Pirotehnične naprave** imajo dolgo tradicijo uporabe. Najpogosteje se uporablja izstrelke, ki imajo predvsem zvočni efekt, lahko pa tudi svetlobni. Izstreljeni so lahko v zrak, ti so najbolj učinkoviti, ali delujejo na tleh.
- **Eksploziva** predstavljajo predvsem plinske naprave, ki imajo ob puku zvočni efekt.
- **Druge plašilne** naprave so lahko zelo raznolike in inovativne. Vključujejo bliskajoče luči, dim, vodna razpršila, naprave, ki tresejo vegetacijo, posebno pobarvani baloni na vrvici, silhete ujed, in podobno.

Kljub velikemu številu tehničnih možnosti, ki so na razpolago na trgu, o dejanski učinkovitosti le-teh ni veliko znanega. Ostaja namreč osnovni problem, da se sive vrane na zgoraj naštetih odvratalnih ukrepe hitro navadijo in so potencialno učinkoviti le z medsebojno kombinacijo in izmenjavo, vendar tudi to verjetno velja le za krajši čas. Večina tehničnih pripomočkov je neselektivnih zaradi česar lahko pride do določenega vpliva na ogrožene živalske vrste. Poleg tega je pri nekaterih tehničnih pripomočkih vprašljiva tudi družbena sprejemljivost, saj gre pri zvočnem in svetlobnem delovanju za večjo motnjo v okolju.

Ukrep

Potrebno je preučiti različne vrste tehničnih pripomočkov ter ob presoji njihove učinkovitosti, ekonomske presoje, družbene sprejemljivosti in vpliva na ogrožene živalske vrste predlagati oziroma odsvetovati njihovo uporabo.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep bo zahteval dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

C Odvracanje s pomočjo mrtvih osebkov sivih vran in silhuet

Opis

Nekateri ustni viri, ki izhajajo iz lastnih izkušenj, navajajo, da se sive vrane močno izogibajo mrtvim osebkom svoje vrste privezanih na izpostavljeno mesto (palica, drevo, ipd.). Gre za anekdotičen primer, ki v praksi sistematično še ni preizkušen, enako tudi ni preizkušena učinkovitost silhuet.

Ukrep

Opravi se študija v okviru katere se bo preučilo učinkovitost odvracanja od človekovega premoženja s pomočjo mrtvih osebkov sivih vran in silhuet.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	/
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep družbeno delno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

D Odganjanje s pomočjo »naučenih« osebkov ujed (sokolarstvo)Opis

Praksa uporabe sokolarstva se uporablja v nekaterih državah EU, in sicer poleg zaščite letališč tudi na nelovnih površinah, zlasti ob industrijskih obratih, smetiščih, mestnih parkih in ponekod celo pokopališčih.

V Sloveniji Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur. l. RS, št. 17/2008) v 1. in 43a opredeljuje sokolarjenje in s tem dopušča to dejavnost, hkrati pa Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah v 13. členu prepoveduje zadrževanje v ujetništvu žive živali živalskih vrst iz priloge 1, kjer so navedene tudi vse v Sloveniji domorodne ujede.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	/
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep je ekonomičen
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno pogojno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.3.1.5. Izobraževanje potencialnih oškodovancev in upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom

Opis

S pomočjo izobraževanja se potencialnim oškodovancem in upravljavcem lovišč in LPN na območjih z večjimi težavami glede škod na različne načine predstavi možnosti in obveznosti glede varovanja svojega premoženja in odškodninskega sistema.

Ukrepi

1. Oblikovanje in izdaja zloženke z naslovom „Siva vrana in kmetijstvo“
2. Izvedba predavanj v okviru izobraževanja s strani KGZS oziroma Kmetijsko svetovalne službe.
3. Objava pričujočega dokumenta in drugih materialov na spletnih straneh MKGP, ZGS, KGZS, LZS, DOPPS, ...

Presoja ukrepov

ZAKONITOST	Ukrepi so zakoniti.
NUJNOST	Ukrepi so nujni.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrepi so izvedljivi.
EKONOMIČNOST	Ukrepi zahtevajo dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrepi so družbeno sprejemljivi.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.3.2 Ukrepi za zmanjšanje škod na posameznih škodnih objektih človekovega premoženja

V nadaljevanju so obravnavane škode na posameznih škodnih objektih človekovega premoženja, ki so v preteklosti predstavljale največje deleže izplačanih odškodnin. Hkrati so predlagani tudi konkretni ukrepi, katerih izvedba bo morala biti pogoj za izplačilo odškodnine, kar je potrebno ustrezno opredeliti v predpis o plačevanju odškodnin (je opredeljeno že v enem izmed predhodnih poglavij).

9.3.2.1. Škode na oknih in vratihOpis

V obdobju 2006 – 2010 spremljanja škod na nelovnih površinah so sive vrane v 56 % vseh škodnih primerov povzročile na stavbnem pohištvo (okna in vrata), kar je predstavljalo 64 % vseh izplačanih sredstev. Fizične poškodbe so sive vrane povzročile na silikonskem kitu, okenskih in vratnih okvirih, na tesnilu med okviri in steno, na fasadi v okolici oken in vrat.

Ukrep

Opravi se študija v okviru katere se bo proučilo okoliščine in vzroke za povzročanje škode od sive vrane na stavbnem pohištvo ter predlagalo konkretne ukrepe za omilitev navedenega problema.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.3.2.2. Škoda na kaleči koruziOpis

Sive vrane so v obdobju 2006 - 2010 napravile v 64 % vseh škodnih primerov na kaleči koruzi, kar je pomenilo 38 % vseh izplačanih denarnih sredstev na lovni površini. Škoda je nastala zaradi puljenja kalečih zrn, zaradi prehranjevanja in iskanja malih nevretenčarjev.

Ukrepa

1. Izvajanje odvratalnega odstrela, predvsem v času kalitve koruze.
2. Uporaba repelenta za tretiranje semena koruze za zaščito semena koruze, in sicer sta v Sloveniji registrirana za tovrstno uporabo dva repelenta: KORIT 420 FS in MESUROL FS-500.

Presoja ukrepa 1

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	Ukrep je učinkovit.
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

Presoja ukrepa 2

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	/
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko nesprejemljiv.**

*Pri Mesuroolu FS 500 je začasna registracija veljavna do 30.9.2012, pri sredstvu Korit 420 FS pa le do 6.3.2012.

**Pri izdelku MESUROL FS 500 je aktivna substanca je metiokarb, ki je močan strup, nevrotoksin: LD50 je 50-300 mg/kg. Pri izdelku KORIT 420 FS je aktivna substanca ciram, ki je strupena nekoliko manj, pa še vedno precej: LD50 je 1400 mg/kg. Za metiokarb je znano da je okoljsko sporen: pogoste žrtve vabe za bramorje Mesurol, ki ima to aktivno substanco, so kosi in ježi.

9.3.2.3. Škoda na silažnih balah

Opis

Sive vrane so v obdobju 2006 - 2010 napravile v 18 % vseh škodnih primerov škode na silažnih balah, kar je pomenilo 14 % vseh izplačanih denarnih sredstev. Škoda je nastala zaradi kljuvanja folije, ki je ovijala silažo.

Ukrep

Fizično prekrivanje silažnih bal s ponjavo.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	Ukrep je učinkovit.
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep je ekonomičen.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.4 NAPADI SIVIH VRAN NA LJUDI

9.4.1 Ukrepanja v primeru, da pride do napada na ljudi

Opis

Napadi na ljudi se dogajajo v urbanih okoljih, kjer je lov prepovedan, in sicer predvsem v času gnezdenja in vzreje mladičev, ko je lovopust.

Ukrep

KORAK 1: V primeru agresivnega vedenja sivih vran se o tem ustno ali pisno obvesti IRSKGH.

KORAK 2: Pristojni lovski inšpektor opravi ogled in v primeru upravičenega posega odredi odstranitev gnezda oziroma tam kjer je možno, posameznega osebka.

KORAK 3: V primeru odstranitve gnezda na težko dostopnih mestih, le-tega odstrani pristojna gasilska enota ob prisotnosti lovskega inšpektorja.

Zato je potrebna zagotovitev izdaje odločbe s strani MKGP ali pa IRSKGH ne glede na lovno dobo.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen
UČINKOVITOST	Ukrep je učinkovit.
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.4.2 Ozaveščanje in izobraževanje ljudi

Opis

Za izboljšanje vedenja ljudi v urbanih okoljih v povezavi s potencialnimi možnostmi napada sivih vran na ljudi se uporabi predvsem različne načine, ki se danes v praksi uporabljajo za stike z javnostjo.

Ukrepa

1. Oblikovanje in izdaja zloženke z naslovom „Siva vrana in urbano okolje“ v okviru katere se med drugim predstavi zakaj prihaja do tovrstnih primerov in kako se jim izogniti.

2. Objava pričujočega dokumenta in drugih materialov na spletnih straneh MKGP, ZGS, KGZS, LZS, DOPPS, ...

Presoja ukrepov

ZAKONITOST	Ukrepa sta zakonita.
NUJNOST	Ukrepa sta nujna.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrepa sta izvedljiva.
EKONOMIČNOST	Ukrepa zahtevata dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrepa sta družbeno sprejemljiva.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.5 NEGATIVEN ODNOS LJUDI DO SIVIH VRAN

9.5.1 Ozaveščanje in izobraževanje ljudi

Opis

Za izboljšanje vedenja ljudi o sivih vranah se uporabi predvsem različne načine, ki se danes v praksi uporabljajo za stike z javnostjo:

Ukrepa

1. Oblikovanje in izdaja zloženke z naslovom „Siva vrana in urbano okolje“ v okviru katere se med drugim objektivno predstavi sivo vrano.
2. Objava pričujočega dokumenta in drugih materialov na spletnih straneh MKGP, ZGS, KGZS, LZS, DOPPS, ...

Presoja ukrepov

ZAKONITOST	Ukrepa sta zakonita.
NUJNOST	Ukrepa sta nujna.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrepa sta izvedljiva.
EKONOMIČNOST	Ukrepa zahtevata dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrepa sta družbeno sprejemljiva.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.5.2 Proučiti koristi sive vrane za kmetijstvo in za urbano okolje

Opis

Siva vrana ima kot vsaka rastlinska in živalska vrsta svojo vlogo v ekosistemu, poleg tega s svojim delovanjem v okolju opravlja tudi koristi za človeka, o čemer pa še ni veliko znanega.

Ukrep

Opraviti študijo o koristih sive vrane za kmetijstvo in urbano okolje in jo predstaviti zainteresirani javnosti.

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrep je zakonit.
NUJNOST	Ukrep je nujen.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrep je izvedljiv.
EKONOMIČNOST	Ukrep zahteva dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je družbeno sprejemljiv.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

9.6 MNENJE LJUDI, DA SIVE VRANE OGROŽAJO DRUGE VRSTE PTIC

9.6.1 Ozaveščanje in izobraževanje ljudi

Opis

Za izboljšanje razumevanja medvrstnih odnosov med sivo vrano in drugimi vrstami ptic ter možnostjo predstavitev podatkov (monitoring), se uporabi predvsem različne načine, ki se danes v praksi uporabljajo za stike z javnostjo.

Ukrepa

1. Oblikovanje in izdaja zloženke z naslovom „Siva vrana in urbano okolje“ v okviru katere se med drugim predstavi odnos med sivo vrano in ostalimi vrstami ptic.
2. Objava pričujočega dokumenta in drugih materialov na spletnih straneh MKGP, ZGS, KGZS, LZS, DOPPS, ...

Presoja ukrepa

ZAKONITOST	Ukrepa sta zakonita.
NUJNOST	Ukrepa sta nujna.
UČINKOVITOST	/
IZVEDLJIVOST	Ukrepa sta izvedljiva.
EKONOMIČNOST	Ukrepa zahtevata dodatna finančna sredstva.
DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST	Ukrepa sta družbeno sprejemljiva.
OKOLJSKA SPREJEMLJIVOST	Ukrep je okoljsko sprejemljiv

10 PREDLAGANI UKREPI ZA ZMANJŠANJE IDENTIFICIRANIH PROBLEMOV POVEZANIH S SIVIMI VRANAMI

10.1 SPREMLJANJE OSNOVNIH POPULACIJSKO – DEMOGRAFSKIH PARAMETROV

Naloga 1	Izvajanje popisa ptic kmetijske krajine (FBI)
Nosilec naloge	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Sodelujoči	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Začetek naloge	2007
Zaključek naloge	Stalna naloga
Ocenjena vrednost	5.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.2 UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE ŠKOD NA ČLOVEŠKEM PREMOŽENJU

10.2.1 Splošni ukrepi

10.2.1.1. Vodenje evidence o škodnih primerih na lovni površinah

Naloga 1	Dopolnitev spletne aplikacije „Lisjak“, na način, da bo škodni dogodek opredeljen tudi krajevno in na kratko opisan.
Nosilec naloge	Lovska zveza Slovenije
Sodelujoči	/
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	1.000 EUR
Finančni vir	Lovska zveza Slovenije

10.2.1.2. Vodenje evidence o škodnih primerih na nelovnih površinah

Naloga 1	Priprava in vodenje enotne podatkovne baze o škodnih dogodkih na nelovnih površinah
Nosilec naloge	Zavod za gozdove Slovenije
Sodelujoči	/
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	1.000 EUR
Finančni vir	Zavod za gozdove Slovenije

10.2.1.3. Preučitev vzrokov za nastanek škod in določitev ustreznih zaščitnih ukrepov na različnih potencialnih škodnih objektih

Naloga 1	Izdelava ustrezne študije v primeru neznanega oziroma premalo znanega vzroka za nastajanje resne škode na človekovem premoženju, ki vključuje preverjene ukrepe za zmanjšanje škod.
Nosilec naloge	Biotehniška fakulteta, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Sodelujoči	Zavod za gozdove Slovenije Lovska zveza Slovenije
Začetek naloge	neznano
Zaključek naloge	neznano
Ocenjena vrednost	5.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.2.1.4. Sprejem manjkajočih predpisov s področja škod od divjadi

Naloga 1	Oblikovanje in sprejetje predpisa oziroma po potrebi več predpisov kjer bodo opredeljene vrste škod ter metode in merila za ugotavljanje njihove višine, določene vrste ukrepov za preprečitev nadaljnje škode in minimalne pogoje za ustrezno zaščito človekovega premoženja na nelovnih površinah.
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Vse sodelujoče inštitucije za pripravo pričujočega dokumenta
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2014
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.2.1.5. Odvračanje sivih vran od škodnih objektov

Naloga 1	Načrtovanje odvzema sivih vran v letnih lovsko upravljaljskih načrtih v času lovne dobe v smislu usmerjanja odvrčalnega odstrela na področjih, ki so problematične iz vidika škod.
Nosilec naloge	Zavod za gozdove Slovenije
Sodelujoči	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Lovska zveza Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	Stalna naloga
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 2	Priprava ustreznih navodil za izvajanje odvrčalnega odstrela
Nosilec naloge	Zavod za gozdove Slovenije
Sodelujoči	Lovska zveza Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 3	Proučiti možnosti dopustitve odvrčalnega odstrela za negnezdeče osebke v jatah tudi v času gnezdilne sezone
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	1.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 4	Sprememba Pravilnika o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju (Uradni list RS, št. 120/05) v smislu predložitve materialnega dokaza za odvzete živali osebkov sive vrane
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 5	Redno izvajanje protokola za pridobivanje odločb za odvratalni odstrel v času nelovne dobe na področjih, ki so problematične iz vidika škod.
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Lovska in ribiška inšpekcija Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Zavod za gozdove Slovenije Lovska zveza Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	Stalna naloga
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 6	Študija proučitve različnih načinov odvratanja sivih vran od škodnih objektov, in sicer na podlagi tehničnih pripomočkov in mrtvih osebkov sivih vran ter presoja njihove učinkovitosti, ekonomska presoja, družbena sprejemljivost in vpliv na ogrožene živalske vrste predlagati oziroma odsvetovati njihovo uporabo.
Nosilec naloge	Biotehniška fakulteta, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Sodelujoči	/
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2013
Ocenjena vrednost	5.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.2.1.6. Izobraževanje potencialnih oškodovancev in upravljavcev lovišč ter lovišč s posebnim namenom

Naloga 1	Izdelava in tisk zloženke »Siva vrana in kmetijstvo«
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Biotehniška fakulteta Zavod za gozdove Slovenije Lovska zveza Slovenije
Začetek naloge	2014
Zaključek naloge	2014
Ocenjena vrednost	4.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 2	Izvedba predavanj v okviru izobraževanja s strani Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije oziroma Kmetijsko svetovalne službe.
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Zavod za gozdove Slovenije Lovska zveza Slovenije
Začetek naloge	2014
Zaključek naloge	2014
Ocenjena vrednost	2.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 3	Objava pričujočega dokumenta in ostalih različnih materialov v povezavi s sivo vrano na spletnih straneh različnih institucij (zloženke, predstavitev Microsoft Power Point, ...)
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Zavod za gozdove Slovenije Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Lovska zveza Slovenije Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
Začetek naloge	2014
Zaključek naloge	2014
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.2.2 UKREPI ZA ZMANJŠANJE ŠKOD NA POSAMEZNIH ŠKODNIH OBJEKTIH ČLOVEKOVEGA PREMOŽENJA

10.2.2.1. Škode na oknih in vratih

Naloga 1	Študija proučitve vzrokov za nastajanje škod od sive vrane na stavbnem pohištvi.
Nosilec naloge	Biotehniška fakulteta, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Sodelujoči	/
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2013
Ocenjena vrednost	4.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.3 NAPADI VRAN NA LJUDI

10.3.1 Ukrepanja v primeru, da pride do napada na ljudi

Naloga 1	Redno izvajanje protokola za ukrepanje v primeru ko pride do napada
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Lovska in ribiška inšpekcija Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije Pristojna gasilska enota
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	Stalna naloga
Ocenjena vrednost	2.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.3.2 Ozaveščanje in izobraževanje ljudi

Naloga 1	Izdelava in tisk zloženke »Siva vrana in urbano okolje«
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	4.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 2	Objava pričujočega dokumenta in ostalih različnih materialov v povezavi s sivo vrano na spletnih straneh različnih institucij (zloženke, predstavitev Microsoft Power Point, ...)
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.4 NEGATIVEN ODNOS LJUDI DO SIVIH VRAN

10.4.1 Ozaveščanje in izobraževanje ljudi

Naloga 1	Izdelava in tisk zloženke »Siva vrana in urbano okolje«
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 2	Objava pričujočega dokumenta in ostalih različnih materialov v povezavi s sivo vrano na spletnih straneh različnih institucij (zloženke, predstavitev Microsoft Power Point, ...)
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.4.2 Proučiti koristi sive vrane za kmetijstvo in za urbano okolje

Naloga 1	Študija o koristih sive vrane za kmetijstvo in urbano okolje in jo predstaviti zainteresirani javnosti
Nosilec naloge	Biotehniška fakulteta, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Sodelujoči	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	5.000 EUR
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

10.5 MNENJE LJUDI, DA SIVE VRANE OGROŽAJO DRUGE VRSTE PTIC

Naloga 1	Izdelava in tisk zloženke »Siva vrana in urbano okolje«
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

Naloga 2	Objava pričujočega dokumenta in ostalih različnih materialov v povezavi s sivo vrano na spletnih straneh različnih institucij (zloženke, predstavitev Microsoft Power Point, ...)
Nosilec naloge	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Lovska zveza Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Ocenjena vrednost	/
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012

Naloga 3	Priporočila za urejanje pticam prijaznih vrtov
Nosilec naloge	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
Sodelujoči	Biotehniška fakulteta Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Zavod za gozdove Slovenije
Začetek naloge	2012
Zaključek naloge	2012
Ocenjena vrednost	/
Finančni vir	Proračun Republike Slovenije

11 ZAKLJUČEK

Siva vrana je v zadnjih dvajsetih letih zelo na hitro ponovno naselila prostor iz katerega je bila pred dolgimi leti izgnana. Ljudje se zaradi tega hitrega povratka še nismo povsem navadili na njeno ponovno prisotnost. Iz omenjenega razloga pogosto prihaja do konfliktov med nami (človekom) in sivo vrano. Spadajo med najinteligentnejše živali, hitro se učijo in prilagajajo spremembam, zlasti dobro se znajdejo v kmetijski krajini blizu človeka. Tuje ji ni niti bivanje v urbanih središčih, kjer je, po navedbah prebivalcev, ponekod siva vrana številčnejša, kot »priznana mestna ptica« t.j. mestni golob. V teh dolgih letih odsotnosti se je vedenje o navadah vran pozabilo. Pogosto se obe vrsti (človek in siva vrana) preveč »približata« in v tem primeru pogosto prihaja do težav. V zadnjih letih je bilo zabeleženih že tudi nekaj fizičnih napadov sive vrane na človeka. Do napadov prihaja v času vzgoje mladičev, če se preveč približamo gnezdju. Na kmetijskih površinah ponekod redno prihaja do škod, predvsem na posevkih, še posebej na koruzi. V mestih in vaseh pa pogosteje kot napade na ljudi, beležimo povzročanje škod na stavbnem pohištju in avtomobilih. Po pripovedih oškodovancev škodo povzročajo vedno eni in isti osebk. Ker spada siva vrana med vrste ptic, ki se lahko lovijo, jo uvrščamo med divjad. Lov na sivo vrano ni zanimiv, saj je lov na ptice zelo težaven in zahteva veliko spretnosti, ter je ekonomsko nezanimiv. Kljub navedenemu se v slovenskih lovskih vrstah najdejo lovci, ki jim lov na sivo vrano predstavlja izziv, vendar so le-ti v manjšini. Iz omenjenega razloga odvzem sive vrane iz narave ne predstavlja učinkovitega ukrepa za zmanjševanje številčnosti populacije. Za zmanjševanje škode oziroma škodnih dogodkov tega ne moremo trditi, saj si sive vrane zelo dobro zapomnijo na katerih mestih prihaja do odstrela, ter se teh mest nato še dalj časa izogibajo. Na podlagi omenjene ugotovitve, pričujoči dokument, kot enega izmed glavnih učinkovitih ukrepov pred škodo na kmetijskih površinah, svetuje t.i. odvračalni odstrel. Poleg navedenega, pa je ključno za bolj strpno sobivanje tudi poznavanje biologije in življenjskih navad sive vrane. Želji za bolj strpen odnos ljudi do sive vrane in aktivnostim v zvezi s tem, pa se morajo, poleg državnih in javnih služb, pridružiti tudi nevladne organizacije, ki delujejo na področju okolja in narave.

Akcijski načrt je rezultat dela širše skupine ljudi, ki so bili pripravljene posredovati svoje znanje in izkušnje. Tekom spremljanja izvajanja predlaganih ukrepov se bomo zagotovo naučili novih stvari in izvedeli še marsikaj novega o sivi vrani in njenem sobivanju s človekom. Iz omenjenega razloga se bo akcijski načrt zagotovo spreminjal in dopolnjeval. Učenje je pot do napredka in tega se zaveda tudi siva vrana.

12 VIRI

CITIRANI VIRI

Andren, H. (1992): Corvid density and nest predation in relation to forest fragmentation: A Landscape perspective. *Ecology*, 73 (3) str.: 798 – 804.

Chylarecki, P., Jawińska, D. (2007): Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych. Raport z lat 2005-2006. - Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Warszawa.

Cramp, S. et al (1994): Handbook of the Birds of Europe teh Middle East and North Africa. Volume VII – Crows to Finches. Oxford. New York 172 – 195 str.

Denac, D., Koce, U. Tome, D. & Vrezec, A. (2010): Lov in uravnavanje populacij ptic. Varstvo narave (v tisku).

Erjavec, F. (1888): Domače in tuje živali v podobah.

http://sl.wikisource.org/wiki/Doma%C4%8De_in_tuje_%C5%BEivali_v_podobah#38._Siva_vrana

Feldner, J., P. Rass, W. Petutschnig et al. (2006): Avifauna Kärntens – Die Brutvögel. Naturwissenschaftlicher Verein, Celovec.

Figelj, J., Božič, L. & Kmecl, P. (2009): Monitoring splošno razširjenih vrst ptic v letu 2009 za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine - končno poročilo. – DOPPS, Ljubljana.

Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. - DZS, Ljubljana.

Gibbons, D.W., Amar, A., Anderson, G.Q.A., Bolton, M., Bradbury, R.B., Eaton, M.A., Evans, A.D., Grant, M.C., Gregory, R.D., Hilton, G.M., Hirons, G.J.M., Hughes, J., Johnstone, I., Newbery, P., Peach, W.J., Ratcliffe, N., Smith, K.W., Summers, R.W., Walton, P. in Wilson, J.D. (2007) The predation of wild birds in the UK.

Hadjisterkotis, E. (2003): The effect of corvid shoting on the population of owls kestrels and cuckoos in Cyprus. *Zeitschrift für Jagdwissenschaft* 49, 50-60

Herreth, A. (1995): Das bild der Rabenvogel (Corvidae) in der heutigen Gesellschaft. Inaugural Dissertation, Justus-Liebig-Universität Gießen.

Kmecl & Jančar (2010): Velikost in trend populacije sive vrane v Sloveniji, Poročilo DOPPS.

Mazmanski, T., Žmihorski, M., Halba, R., Woźniak, A. (2008): Long term population trends of corvids wintering in urban parks in central Poland. *Polish journal of ecology* 59, 521 – 526 str.

Pedersen, A., Yoccoz, N., Ims, R. (2009): Spatial and temporial paterns in artificial nest predation in mountain bich forests fragmented by spurce plantation. *Eur. J. Wildlife Rerearch* 55, 371 – 384 str.

Reif, J., Voříšek, P., Šťastný, K. & Bejček, V. (2006): Trendy početnosti ptáků v České republice v letech 1982–2005. - *Sylvia* 42: 22-37.

Ross, S. (2004): Nest predation processes and Farmland Birds: Habitat selection and population dynamics of predators and prey. Doctoral thesis, Swedish University of agricultural Sciences, Upsalla.

Slabeyova, K. (2009): Trends in common birds abundance in Slovakia during 2005-2009. – Tichodroma 21: 1-13.

Snow, D. W. & Perrins, C. M. (1998): The birds of the Western Palearctic – concise edition.

Sonderund, G. A., Hansen, H., Christian, A. S. (2002): Individual roosting strategies in a flock – living bird: movement and social cohesion of hooded crows (*Corvus corne cornix*) from pre-roost gatherings to roost sites. Behavioral Ecology and Sociobiology 51: 309 – 318.

Stoate, C. in Szczur, J. (2001): Could game management have a role in the conservation of farmland passerines? A case study from a Leicestershire farm. Bird Study 48: 279–292.

Tarman, K. (1992): Osnove ekologije in ekologija živali. – DZS, Ljubljana.

Teufelbauer, N. (2009): Monitoring der Brutvögel Österreichs. Bericht über die Saisonen 2007 und 2008. - BirdLife Österreich, Wien.

Thomson, D.L., Green, R.E., Gregory, R.D. in Baillie, S.R. (1998): The widespread declines of songbirds in rural Britain do not correlate with the spread of their avian predators. Proceedings of the Royal Society of London, B 265: 2057–2062.

Tome, D., Vrezec, A., Denac, D., Koce, U. (2009): Siva vrana (*Corvus cornix*) in pojavljanje v mestih. Samostojna priloga k prvemu priporočilu za projekt: „Atlas ptic Mestne občine Ljubljana“. NIB.

Tome, D, A. Sovinc & P. Trontelj (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, Ljubljana.

Vogrin, M. (2003) Common Magpie *Pica pica*, Western Jackdaw *Corvus monedula* and Hooded Crow *Corvus cornix* in Some Towns in North-eastern Slovenia (Central Europe). OnLine Journal of Bilological Sciences 3(8): 688-693.

Voříšek, P. & Škorpilová, J. (2009): Trends of common birds in Europe, 2009 update [<http://www.ebcc.info/index.php?ID=379>], downloaded 29.1.2010.

Vursalo, T., Andersson, H., Hugg, T., Lathinen, R., Laaksonen, H., Lehikoinen, E. (2003): Urban development from an avian perspective: causes of hooded crow urbanisation in two Finnish cities. Landscape and urban planing 62, 69 – 87str.

Zduniak, P. (2006): The prey of hooded crow (*Corvus cornix* L.) In wetland: Study of damaged egg shell of birds. Polish journal of Ecology 54, 491 – 498str.

OSTALA LITERATURA

Avbar, B. (2009): Vrane družijo se rade, Lovec 10, 194 – 197 str.

BirdLife International (2004): Birds in Europe. Population estimates, trends and conservation status. BirdLife International, Cambridge, UK.

Črtomir, B. (2009): Vpliv sivih vran na zdravje ljudi (neobjavljeno)

Dunk, J., Smith, R., Cain, S. (1997): Nest Site Selection and Reproductive Success in Common Ravens. The Auk 114, 116 – 120 str.

Erjavec, F. (1868): Naše in tuje živali v podobah. Tretji del, Ptice. Družba sv Mohorja, Celovec.

Frederiksen, M., Lebreton, J.-D. & Bregnballe, T. (2001): The interplay between culling and density-dependence in the great cormorant: a modelling approach. - Journal of Applied Ecology 38 (3): 617-627.

Haegen, M., Schriøeder, M, DeGraf, R. (2002): Predation on real and artificial nests in shrubsteppe landscapes fragmented by agriculture. The Condor 104, 496 – 502 str.

Henrich, B., Marzuleff, J., Adams, W. (1995): Fear and Food Recognition in Naive Common Ravens. The Auk 112, 499 – 503 str.

Horgan, F. G., Berrow, S. D. (2004): Hooded crow foraging from dung pats: Implications for the structure of dung beetle assemblings. Biology and Environment: Proceedings of the Royal Irish Academy. Vol. 104B, No. 2, 119 – 124.

Hrovat, T., Marenče, M., Miklavčič, V., Minić, M., Oražem, D., Tavčar, M., Žnidaršič, M. (2006) Upravljanje s sivo vrano (*Corvus corone cornix*). V: Vzpostavljanje in ohranjanje naravnega ravnovesja v urbanem ekosistemu mestne občine Ljubljana. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Ljubljana. 88 – 94 str.

Jokimaki, J. (1999): Occurrence of breeding bird species in urban parks: Effects of park structure and broad-scale variables. Urban Ecosystems 3, 21 – 34 str.

Keller, T. M. & Lanz, U. (2003): Great Cormorant *Phalacrocorax carbo sinensis* management in Bavaria, southern Germany - What can we learn from seven winters with intensive shooting? - Vogelwelt 124 (Suppl.): 339-348.

Koce, U. (2007): Siva vrana, Svet ptic 2, 36 – 37 str.

Management. RSPB Research Report no 23. RSPB, Sandy.

McGowan, K. J. (2001): Demographic and behavioral comparisons of suburban nad rural American Crows. v: Avian Ecology and Conservation in an Urbanizing World. ur.: Marzluff, J. M., [et al.]. 365-381 s. - Kulwer Academic Publishers, Boston.

Mlacom, C. K. S., Navjot, S. S., Robin, K. H. S., Barry, W. B. (2002): Nest site selection of the house crow (*Corvus splendens*), an urban invasive bird species in Singapore and implications for its management.

Muller, P. (2001). Rabenvogel und niederwild. GCD – Nachrichten 1.

Newton, I. & Brockie, K. (1998): Population limitation in birds. - Academic press, San Diego. 597 s.

Richner, H. (1992): The effect of extra food on fitness in breeding carrion crows. *Ecology* 73(1) str 330 – 335.

Vrezec, A. (2010): Historical occurrence of the hooded/carrion crow (*Corvus cornix/corone*) in urban areas of Europe with emphasis on Slovenia. *Annales* 20. 131-140 str.

Williams, B. K., Nichols, J. D. & Conroy, M. J. (2001): Analysis and Management of Animal Populations. Modeling, Estimation and Decision Making. - Academic Press, San Diego. 817 s.

13 PRILOGE

PRILOGA 1: Nekateri primeri sodb Evropskega sodišča, ki se nanašajo na kršitve določil Direktive o pticah

Zadeva C-507/04, Komisija EU proti Republiki Avstriji.

Vrsta ptice: različne vrste ptic

Razlog tožbe: neustrezen prenos Direktive o pticah v nacionalni pravni red v različnih zveznih deželah Avstrije, država s tem pa ni izpolnila zahtev naslednjih členov (odstavkov) Direktive o pticah: člen 1(1) in (2), člen 5, člen 6(1), člen 7(1) in (4), člen 8, člen 9(1) in (2) ter člen 11

Epilog sodbe: Republika Avstrija ni izpolnila obveznosti in se ji naloži plačilo stroškov.

Besedilo tožbe v Uradnem listu Evropske unije (pdf):

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:045:0016:0016:SL:PDF>

Zadeva C-344/03, Komisija EU proti Republiki Finski.

Vrsta ptice: vodne ptice

Razlog tožbe: neupoštevanje lovne dobe, država ni dokazala, da v okviru spomladanskega lova na ptice v celinskem delu Finske in v pokrajini Åland, ni obstajala druga možnost kot spomladanski lov, s tem pa ni izpolnila zahtev člena (odstavkom) 9(1)(c) Direktive o pticah.

Epilog sodbe: R Finska ni izpolnila obveznosti in se ji naloži plačilo stroškov.

Besedilo sodbe v Uradnem listu Evropske unije (pdf):

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-344/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

Zadeva C-76/08, Komisija EU proti Republiki Malti.

Vrsta ptice: prepelica, divja grlica

Razlog tožbe: neupoštevanje lovne dobe, država ni dokazala, da v okviru spomladanskega lova na ptice, ni obstajala druga možnost kot spomladanski lov, s tem pa ni izpolnila zahtev Direktive o pticah.

Epilog sodbe: R Malta ni izpolnila obveznosti in se ji naloži plačilo stroškov.

Besedilo sodbe v Uradnem listu Evropske unije (pdf):

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C->

[76/08&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher](http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-76/08&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher)

Zadeva C-79/03, Komisija EU proti Kraljevini Španiji.

Vrsta ptice: drozg

Razlog tožbe: neselektivna uporaba pasti – limanic (parany) v pokrajini Valencia, država ni dokazala, da ni obstajala druga možnost preprečitve škode na posevkih, s tem pa ni izpolnila zahtev naslednjih členov (odstavkov) Direktive o pticah: 8(1) in 9(1).

Epilog sodbe: Kraljevina Španija ni izpolnila obveznosti in se ji naloži plačilo stroškov.

Besedilo sodbe v Uradnem listu Evropske unije (pdf):

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-79/03&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

Zadeva C-135/04, Komisija EU proti Kraljevini Španiji.

Vrsta ptice: golob grivar

Razlog tožbe: lov v času spomladanske selitve na gnezditvena območja v provinci Guipúzcoa, država ni dokazala, da ni obstajala druga možnost za dovolitev lova, s tem pa ni izpolnila določil Direktive o pticah.

Epilog sodbe: Kraljevina Španija ni izpolnila obveznosti in se ji naloži plačilo stroškov.

Besedilo sodbe v Uradnem listu Evropske unije (pdf):

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-135/04&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnrec=alldocnrec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

PRILOGA 2: Izdane odločbe in zaprosene, a ne izdane odločbe v obdobju 2007 - 2010**IZDANE ODLOČBE**

Izdano naslovniku	Veljavnost	Št. odločbe	Lovišče	LUO	Krajevno ime	Razlog	Str. mnenje ZGS
LD Udenboršt	1.3.2007-9.8.2007	341-16/2007	LD Udenboršt	Gorenjsko	Strahinje, Križe	Škoda na poljščinah-vrtninah (solata, zelje)	OE Kranj
LD Udenboršt	1.3.2008-9.8.2008	341-12/2008/2	LD Udenboršt	Gorenjsko	Strahinje, Križe	Škoda na poljščinah-vrtninah (solata, zelje)	OE Kranj
LD Brezovica	1.3.2008-9.8.2008	3411-9/2008/2	LD Brezovica	Notranjsko	Rakova Jelša, Bevke	Škode na ekološko pridelani koruzi	Ni bilo zaproseno
LD Šenčur	1.3.2008-9.8.2008	341-15/2008/2	LD Šenčur	Gorenjsko	Celo lovišče	Škoda na poljščinah v času sajenja (koruza, žitarice) in saditve (predvsem solate in druge vrtnine)	Ni bilo zaproseno
LPN Kozorog Kamnik	1.3.2008-9.8.2008	3411-11/2008/2	LPN Kozorog Kamnik	Gorenjsko	Celo lovišče	Škode na površinah kjer se intenzivno prideluje zelenjava in žitarice.	Ni bilo zaproseno
LPN Fazan Beltinci	1.3.2008-9.8.2008	341-24/2008/2	LPN Fazan Beltinci	Pomursko	Celo lovišče	Škoda na poljščinah (koruza) in vrtninah (paprika), ni zanemarljiv vpliv na malo divjad in vse talne gnezdilce	Ni bilo zaproseno
LD Loče	10.5.2007-9.8.2007	3411-6/2007	LD Loče	Savinj.-kozj.	Spodnje Grušovje	Škoda na stanovanjski hiši, kjer so poškodovana okna in vrata stanovanjskih hiš (stekla, tesnila, okvirji, okenske police) ter fasada v okolici oken in vrat. Na območju lovišča še škode na posevkih koruze in žit (ob kalitvi in pozno poleti), povrtine, zelje, silažne bale, sadovnjaki.	OE Celje
LD Kajuh*	10.5.2007-9.8.2007	3411-6/2007	LD Kajuh	Savinj.-kozj.	Celo lovišče	Škoda na objektih in posevkih	OE Celje
LD Pšata	15.6.2007-9.8.2007	341-57/2007/4	LD Pšata	Gorenjsko	Vrtec v Dragomlju	Napad na starše in otroke	OE Kranj
LD Brezovica	15.6.2007-9.8.2007	3411-18/2007	LD Brezovica	Notranjsko	Celo lovišče	Škode na ekološko pridelani koruzi	Ni bilo zaproseno
LD Boč na Kozjaku	15.6.2007-9.8.2007	341-58/2007	LD Boč na Kozjaku	Pohorsko	Janževa gora, Selnica	Škoda na stanovanjski hiši, kjer so poškodovana okna (okvirji, steklo, silikon), fasada (termo izolacija) in rože	Ni bilo zaproseno
LD Dravinja Majšperk	20.5.2007-9.8.2007	3411-12/2007	LD Dravinja Majšperk	Ptujsko-orm.	Majšperk	Škoda na stanovanjski hiši, kjer so poškodovana okna (silikonski kit, leseni okvirji in vgradni "purpen"), okna so z refleksnimi stekli	OE Maribor
LD Domžale	23.5.2008-31.10.2008	341-29/2008/2	LD Domžale	Gorenjsko	Celo lovišče	Škoda na površinah posejanih s koruzo	Ni bilo zaproseno
Slo. zveza za sokolar.	27.3.2007-10.8.2007	341-5/2007/6		Gorenjsko	Letališče Brnik	Varstvo avionskega prometa	OE Kranj

ZAPROŠENO, A NE IZDANO

Vlagatelj	Datum prejema vloge	Lovišče	LUO	Krajno ime	Razlog
LD Rakovnik	26.5.2008	Rakovnik-Škofljica	Notranjsko	od Lavrice do Livade	škode na območjih z intenzivno pridelavo koruze in ostalih poljščin
LD Pristava	27.5.2008	Pristava pri Mestinju	Savinjsko-Kozjansko	celotno lovišče	škode na poljščinah, največje škode pri pridelovalcih, ki izključno pridelujejo sadje ali zelenjavo (lubenice), tudi škoda na balah sena,
LD Tomišelj	27.5.2008	Tomišelj	Notranjsko	celotno lovišče	škode na ekoloških posevkih-koruzi (tudi do 80% uničenega posevka)
LD Velika Polana	2.6.2008	Velika Polana	Pomursko	celotno lovišče	škode spomladi in poleti na poljih (koruza) in vrtninah (paprika) ter vpliv na malo divjad in talne gnezdilce
LD Pšata	13.6.2008	Pšata	Gorenjsko	kmetijska površina v upravljanju Agroemona Domžale enota Pšata	škode na posevkih koruze
KGZS, OE Slovenj Gradec, odbor izpostave Mozirje	9.10.2008	X	X	X	škode na kmetijah nižinskega predela izpostave Mozirje v spomladanskem času po setvi koruze, škode na balah travne silaže
LD Udenboršt	2.2.2009	Udenboršt	Gorenjsko	Strahinje, Križe	Škoda na poljščinah-vrtninah (solata, zelje)
LD Velenje	9.2.2009	Velenje	Savinjsko-Kozjansko	celotno lovišče	škode na poljedelskih kulturah po celotnem lovišču, največ na površini intenzivnega sadovnjaka posestva Turn (v naeposredni bližini regijsko odlagališče odpadkov)
KGZS, OE Slovenj Gradec	10.4.2009	X	X	X	škode na kmetijah nižinskega predela izpostave Mozirje v spomladanskem času po setvi koruze, škode na balah travne silaže
OZUL Kamniško-Savinjskega LUO	15.4.2009	X	Kamniško-Savinjsko LUO	vsa lovišča znotraj LUO	škode na posevkih (zlasti koruza), zgodnjem sadju in silažnih balah sena
ZGS, OE Nazarje	15.4.2009	X	Kamniško-Savinjsko LUO	vsa lovišča v LUO	preprečevanje škod
LD Toško čelo	4.5.2009	Toško čelo	Gorenjsko	na obremenjenih delih lovišča	škode na obdelovanih površinah
ZGS, OE Ljubljana	6.5.2009	Toško čelo	Gorenjsko	površine obdelovalca Dovč Feliksa	škode na posevkih solate in na rastlinjakih
LD Brezovica	3.3.2010	Brezovica	Notranjsko	Celotno lovišče	Škode na posevkih ekološke koruze
LD Udenboršt	23.4.2010	Udenboršt	Gorenjsko	Celotno lovišče	Škode na poljščinah in vrtninah, ki se intenzivno gojijo na poljih med Strahinjem in Križami, ter v predelu Kranjskega polja
LD Pšata	18.5.2010	Pšata	Gorenjsko	Na površinah Agroemone enote Pšata	Škoda na koruzi na skupni površini 100,00 ha
LD Toško čelo	31.5.2010	Toško čelo	Gorenjsko	Na predelih lovišča kjer nastaja škoda	Škode na posevkih

PRILOGA 3: Škode povzročene od sive vrane na nelovni površini v obdobju 2006 - 2010

LETO	LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE	LOVIŠČE	ŠKODNI OBJEKT		VREDNOST (€)	STATUS
2007	NOTRANJSKO	RAKOVNIK	poljščine, vrtnine	koruza, špinača, zelje, grah	582	izplačano
2007	SAVINJSKO-KOZJANSKO	LOČE	stavba	okna, vrata	972,21	izplačano
2007	PTUJSKO-ORMOŠKO	DRAVINJA-MAJŠPERK	stavba	okna	324,48	izplačano
2007	POHORSKO	BOČ NA KOZJAKU	stavba	okna, fasada, rože	452,6	izplačano
2007	GORENJSKO	POLJANE	stavba	okna	1.004,00	izplačano
2007	GORENJSKO	POLJANE	stavba	okna	50	izplačano
2007	PTUJSKO-ORMOŠKO	JOŽE LACKO PTUJ	stavba	okna	3.703,28	izplačano
2007	ZASAVSKO	PUGLED	vrtnine	zelje, solata	758,04	zavrženo
2008	SLOVENSKO-GORIŠKO	POBREŽJE	gospodarski objekt	plastična folija na silosu	676,5	izplačano
2008	GORENJSKO	TOŠKO ČELO	gospodarski objekt	rastlinjak	14.782,00	zavrženo
2008	SAVINJSKO-KOZJANSKO	ŠKALE	sadovnjak	jabolka	1.995,74	zavrženo
2009	POHORSKO	PREŽIHOVO	bale	silaza	1.683,60	izplačano
2009	NOTRANJSKO	ŠKOFLJICA	poljščine, vrtnine	zelje, koruza	484,5	izplačano
2009	SAVINJSKO-KOZJANSKO	POLZELA	sadovnjak	jabolka	27,3	izplačano
2009	SAVINJSKO-KOZJANSKO	VELENJE	sadovnjak	jabolka	1.671,00	izplačano
2009	POHORSKO	GRADIŠČE	stavba	sončni kolektorji	*	v reševanju
2009	POHORSKO	MISLINJA	stavba	cvetje	49,63	izplačano
2009	NOTRANJSKO	ŠKOFLJICA	stavba	okna	1.844,50	izplačano
2009	KAMNIŠKO-SAVINJSKO	LUKOVICA	stavba	okna	409,5	izplačano
2009	SAVINJSKO-KOZJANSKO	DOBRNA	stavba	okna	400	izplačano
2010	SLOVENSKO-GORIŠKO	POBREŽJE-MIKLAVŽ	gospodarski objekt	plastična folija na silosu	312	izplačano
2010	SLOVENSKO-GORIŠKO	POBREŽJE-MIKLAVŽ	poljščine, vrtnine	koruzna silaza	383,35	izplačano
2010	SLOVENSKO-GORIŠKO	VELKA	stavba	rože na oknih	40,56	izplačano
2010	ZVK	LOGATEC	stavba	Okna, streha	400	izplačano
2010	KAMNIŠKO-SAVINJSKO	SMREKOVEC	stavba	Rože na oknih	45	izplačano
2010	POHORSKO	ZREČE	stavba	Okna	9.525,41	izplačano
2010	POMURSKO	RADENCI	stavba	Okna	400	izplačano
2010	SAVINJSKO-KOZJANSKO	DOBRNA	stavba	Okna	180	izplačano
2010	PTUJSKO-ORMOŠKO	BOČ PODPLAT	stavba	ostrešje	47	izplačano
2010	SLOVENSKO-GORIŠKO	VELKA	stavba	Okna	5.358,26	izplačano

* vrednost ni navedena, ker do tega in tega dne še ni bil izstavljen račun oziroma sanacija še ni bila opravljena

PRILOGA 4: Škode povzročene od sive vrane na lovni površini v obdobju 2006 - 2010

Datum prejem. vloge	Lovsko upravljavsko območje	lovišče	vrsta škode	vrsta	dat.zaklj.vloge	datum ceditve	ocena škode	Izplačilo (EUR)	Delo (ure)	material-vrednost(EUR)	način zav.	status
1.6.2006	Ptujsko-Ormoško lovsko upravljavsko območje	POLJČANE	kmetijska kultura	žitarice	14.1.2007	15.6.2006	6.000,00	6.000,00				zaključen
17.10.2006	Pomursko lovsko upravljavsko območje	RADOVCI	kmetijska kultura	koruza	17.2.2007	2.11.2006	20.000,00	20.000,00				zaključen
25.9.2007	Pohorsko lovsko upravljavsko območje	SLOVENSKA BISTRICA	kmetijska kultura	koruza			70,00				NIČ	zaključen
15.4.2008	Kamniško-Savinjsko lovsko upravljavsko območje	LJUBNO	kmetijska kultura	travne kulture	31.12.2008	23.4.2008	80,00	80,00				zaključen
16.4.2008	Savinjsko-Kozjansko lovsko upravljavsko območje	HANDIL - DOBJE	kmetijska kultura	koruza	31.12.2008	20.4.2008	50,00		10		50E	zaključen
10.5.2008	Kamniško-Savinjsko lovsko upravljavsko območje	DOMŽALE	kmetijska kultura	koruza	30.10.2008	15.5.2008	40,00			40,00		zaključen
20.5.2008	Notranjsko lovsko upravljavsko območje	TOMIŠELJ	kmetijska kultura	žitarice	31.12.2008	25.5.2008	94,06	94,06				zaključen
26.5.2008	Notranjsko lovsko upravljavsko območje	TOMIŠELJ	kmetijska kultura	žitarice	31.12.2008	26.5.2008	118,50			118,50		zaključen
26.5.2008	Notranjsko lovsko upravljavsko območje	TOMIŠELJ	kmetijska kultura	žitarice	31.12.2008	29.5.2008	118,50			118,50		zaključen
6.6.2008	Zasavsko lovsko upravljavsko območje	MORAVČE	kmetijska kultura	koruza	2.12.2008	7.6.2008	126,00	126,00				zaključen
10.6.2008	Zasavsko lovsko upravljavsko območje	PODKUM	kmetijska kultura	koruza	22.12.2008	10.6.2008	19,00			19,00		zaključen
16.6.2008	Gorenjsko lovsko upravljavsko območje	PŠATA	kmetijska kultura	vrtnine	2.12.2008	18.6.2008	180,00	180,00				zaključen
18.6.2008	Gorenjsko lovsko upravljavsko območje	PŠATA	kmetijska kultura	žitarice	2.12.2008	20.6.2008	438,00			438,00		zaključen
20.6.2008	Zasavsko lovsko upravljavsko območje	PODKUM	kmetijska kultura	koruza	22.12.2008	20.6.2008	225,00	225,00				zaključen
4.9.2008	Gorenjsko lovsko upravljavsko območje	TOŠKO ČELO	kmetijska kultura	vrtnine	31.12.2008	7.9.2008	0,00	0,00	0		NI	zaključen
4.9.2008	Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje	GRADAC	kmetijska kultura	koruza	31.12.2008	8.9.2008	75,00	75,00	6		NE	zaključen
19.9.2008	Gorenjsko lovsko upravljavsko območje	UDENBORŠT	kmetijska kultura	sadno drevje	3.11.2008	22.9.2008	1.200,00	1.200,00				zaključen
24.9.2008	Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje	DOLENJA VAS	kmetijska kultura	koruza	29.12.2008	24.9.2008	90,00	90,00				zaključen

Akcijski načrt za reševanje problemov povezanih s sivo vrano (*Corvus cornix*) v Sloveniji

	območje											
5.11.2008	Savinjsko-Kozjansko lovsko upravljavsko območje	VELENJE	kmetijska kultura	travne kulture	20.11.2008	5.11.2008	85,00	85,00	0		ni	zaključen
24.4.2009	Gorenjsko lovsko upravljavsko območje	UDENBORŠT	kmetijska kultura	vrtnine	26.4.2009	24.4.2009	936,00	500,00	0			zaključen
8.5.2009	Zahodno visoko kraško, lovsko upravljavsko območje	GORICA	kmetijska kultura	koruza	3.6.2009	2.6.2009	25,00	25,00			brez	zaključen
13.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	NOVO MESTO	kmetijska kultura	koruza	31.12.2009	19.5.2009	102,60	102,60				zaključen
13.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	NOVO MESTO	kmetijska kultura	žitariče	31.12.2009	19.5.2009	133,44	133,44				zaključen
14.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	NOVO MESTO	kmetijska kultura	koruza	31.12.2009	25.5.2009	68,40	68,40				zaključen
14.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	NOVO MESTO	kmetijska kultura	koruza	31.12.2009	25.5.2009	364,80	364,80				zaključen
15.5.2009	Pohorsko lovsko upravljavsko območje	MUTA	kmetijska kultura	koruza	15.9.2009	15.5.2009	50,00	50,00			Ni varovano	zaključen
15.5.2009	Ptujsko-Ormoško lovsko upravljavsko območje	PTUJ	kmetijska kultura	koruza	24.5.2009	21.5.2009	250,00	250,00				zaključen
18.5.2009	Ptujsko-Ormoško lovsko upravljavsko območje	PTUJ	kmetijska kultura	koruza	24.5.2009	24.5.2009	180,00	180,00				zaključen
18.5.2009	Ptujsko-Ormoško lovsko upravljavsko območje	PTUJ	kmetijska kultura	koruza	24.5.2009	23.5.2009	240,00	240,00				zaključen
18.5.2009	Posavsko lovsko upravljavsko območje	VELIKI KAMEN	kmetijska kultura	koruza	31.12.2009	19.5.2009	300,00			300,00	ni	zaključen
20.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	NOVO MESTO	kmetijska kultura	koruza	31.12.2009	26.5.2009	63,84	63,84				zaključen
20.5.2009	Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje	DOBREPOLJE	kmetijska kultura	koruza	27.5.2009	20.5.2009	72,00	72,00			strašila	zaključen
20.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	TOPLICE	kmetijska kultura	koruza	28.5.2009	24.5.2009	320,00	320,00			ni	zaključen
22.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	MOKRONOG	kmetijska kultura	koruza	11.6.2009	25.5.2009	0,00	0,00	0			zaključen
23.5.2009	Ptujsko-Ormoško lovsko upravljavsko območje	PTUJ	kmetijska kultura	koruza	24.5.2009	23.5.2009	60,00	60,00				zaključen
23.5.2009	Novomeško lovsko upravljavsko območje	PADEŽ	kmetijska kultura	koruza	15.9.2009	29.5.2009	140,00	140,00				zaključen
25.5.2009	Savinjsko-Kozjansko lovsko upravljavsko območje	POLZELA	objekt	vikend	29.12.2009	31.5.2009	0,00	0,00			ni	zaključen

